

Západočeská univerzita v Plzni
Právnická fakulta

Diplomová práce

**Problematika přípustnosti důkazu získaného na základě
nezákonného důkazu – „ovoce z otráveného stromu“**

Ing. Veronika Krausová

© 2018 ZČU Plzeň

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „**Problematika přípustnosti důkazu získaného na základě nezákonného důkazu – „ovoce z otráveného stromu“**“ zpracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila práva třetích osob.

V Plzni dne 28. března 2018

.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala JUDr. Petru Kybicovi, Ph.D. za skvělé vedení a nápomoc při konzultování podoby mé diplomové práce, za jeho ochotu, vstřícnost a důležité připomínky.

Obsah

Úvod	1
1 Základní pojmy	3
1.1 Dokazování	3
1.2 Předmět důkazu / dokazování	3
1.3 Rozsah dokazování.....	4
1.4 Důkazní prostředek	5
1.5 Pramen důkazů	5
1.6 Důkaz.....	6
1.6.1 Dělení důkazů	6
1.7 Důkazní právo	7
1.7.1 Způsoby opatřování důkazů	8
2 Základní zásady dokazování	9
2.1 Zásada presumpce nevinny	9
2.1.1 Zásada nemo tenetur.....	11
2.2 Zásada zjištění stavu bez důvodných pochybností	13
2.3 Zásada vyhledávací	14
2.4 Zásada volného hodnocení důkazů.....	15
2.5 Zásada přiměřenosti	16
2.6 Zásada ústnosti	16
2.7 Zásada bezprostřednosti	17
3 Přípustnost důkazů	19
3.1 Absolutně neúčinný důkaz	21
3.1.1 Důkazy získané mučením, nelidským či ponižujícím zacházením.....	22
3.1.2 Důkazy získané za pomoci agenta provokatéra.....	27
3.1.3 Důkazy získané porušením práva na soukromí	34
3.2 Relativně neúčinný důkaz.....	35
3.3 Teorie konfliktu zájmu a hodnot.....	37
3.4 Test proporcionality.....	38
4 Přípustnost důkazních prostředků	42
4.1 Výpověď.....	42
4.1.1 Výpověď obviněného.....	42
4.2 Rekognice	44
4.3 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu	47
5 Doktrína "ovoce z otráveného stromu"	49

6 Jednotlivé případy "ovoce z otráveného stromu"	53
6.1 Judikatura nepřipouštějící plody z „otráveného stromu“ jako důkazu.....	53
6.2 Judikatura připouštějící plody z "otráveného stromu" jako důkazu.....	56
6.3 Jedno z posledních rozhodnutí týkající se použití doktríny „ovoce z otráveného stromu“	60
7 Vlastní pohled autorky	65
Závěr	68
Resumé	71
Informační zdroje	72
Knižní publikace	72
Odborné články	72
Právní předpisy	74
Judikatura	74
Internetové zdroje	78

Úvod

Dokazování je jednou z nejdůležitějších částí trestního řízení, neboť bez řádně provedeného dokazování a dostatečného množství důkazů, kdy je zjištěn takový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, nelze vydat rozhodnutí o vině (a tím pádem i o trestu) obviněného. Za důkaz může sloužit vše, co přispěje k objasnění věci, s výjimkou důkazů získaných nezákonně, neboť ty jsou pak v trestním řízení považovány za nepřipustné a tím pádem neúčinné.

Dokazování, tedy vyhledávání, opatřování a provádění důkazů, je často spojeno se zásahy do základních lidských práv a svobod, upravují jej i kromě vnitrostátních předpisů také mezinárodní smlouvy, kterými je Česká republika vázána. Právě proto je nezbytně nutné zabývat se problematikou nezákonnosti a neúčinnosti důkazů.

Cílem této diplomové práce je odpovědět na otázku, zda je možné v českém trestním řízení použít důkazy, které byly získány na základě jiného důkazu, který byl získán nezákonným způsobem – „ovoce z otráveného stromu“. Toto se týká nejen řízení přípravného, které úzce souvisí se získáním, zajištěním a opatřením důkazů, ale i řízení před soudem.

Hlavní **metodou** bude popis, syntéza a analýza právních předpisů, odborné literatury, odborných článků a především zásadních rozhodnutí Ústavního soudu a Nejvyššího soudu. Dále také bude využita dedukce a indukce při vyvozování obecných závěrů.

Vzhledem k obsáhlosti tohoto problému bude práce **členěna** do kapitol. V první kapitole se pokusím nejprve vymezit základní pojmy, které týkají dokazování. V další kapitole přiblížím základní zásady dokazování. V kapitole třetí popíšu obecně pojem přípustnosti důkazů, včetně nezákonnosti a neúčinnosti důkazů. Další kapitolou mělo být vymezení přípustnost jednotlivých důkazních prostředků. Po konzultaci s vedoucím práce jsem se rozhodla tuto kapitolu zkorigovat, a to z důvodu výrazného překročení doporučeného rozsahu práce. V diplomové práci však alespoň přiblížím nejčastější vady při získávání a opatření důkazů u nejdůležitějších a nejvíce využívaných důkazních prostředků, jako je výpověď obviněného, rekognice, odposlech a záznam telekomunikačního provozu.

Stěžejní část práce bude věnována doktríně „ovoce z otráveného stromu“, tedy vlastnímu přiblížení doktríny, jejímu vzniku a používání ve Spojených státech amerických. V dalších kapitolách si představíme jednotlivé případy ovoce z otráveného stromu – tedy judikaturu Ústavního soudu ČR a Nejvyššího soudu ČR, která se použití doktríny plodů z otráveného stromu zabývala. Na závěr práce si dovolím uvést vlastní postoj a názory k použití „plodů z otráveného stromu“ v českém trestním řízení a vlastní závěr práce, kde se pokusím odpovědět na otázku uvedenou v úvodu.

1 Základní pojmy

1.1 Dokazování

Hlavním úkolem trestního řízení je zjistit, zda se určitý skutek stal, zda je trestným činem a kdo je jeho pachatel, případně zjistit okolnosti, které ke spáchání tohoto trestného činu vedly nebo umožnily jeho spáchání. Orgány činné v trestním řízení toto zjišťují prostřednictvím dokazování.

Dokazování tedy můžeme vymezit jako **zákonem upravený postup orgánů činných v trestním řízení, jehož cílem je umožnit poznání skutečností důležitých pro rozhodnutí, tj. opatření důkazů o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, opatření a provedení takových důkazů, zvláště v řízení před soudem (v hlavním líčení či veřejném zasedání soudu), jejich zachycení a zhodnocení skutkových okolností, které z nich vyplývají.**¹

Protože se v trestním řízení rozhoduje vždy o skutku, který se stal v minulosti, je výsledek dokazování jakožto poznání skutečností a okolností o daném trestném činu důležitý pro vlastní výsledek procesu, vydání správného a spravedlivého rozhodnutí, a tím i o jeho výchovném účinku.²

Většinou provádí orgány činné v trestním řízení dokazování až po zahájení trestního stíhání, a to proto, aby daná osoba mohla jako obviněný uplatňovat svá práva (zejména právo na obhajobu). Pouze výjimečně mohou být důkazy opatřené před zahájením trestního řízení použity v řízení před soudem, zejména pokud jsou neodkladným nebo neopakovatelným úkonem.³

1.2 Předmět důkazu / dokazování

Předmětem důkazu je skutečnost, která má být v trestním řízení zjištěna. Tyto skutečnosti vymezuje trestní řád v § 89 odst. 1: ***zda se stal skutek, v němž**

¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2007. 3. vyd. 1162 s. ISBN 978-80-7179-572-8. S 374.

² JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. 5. vyd. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3. S 312.

³ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 7. vyd. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S 1319.

je spatřován trestný čin, *zda skutek spáchal obviněný, *skutečnosti o povaze a závažnosti trestného činu, *osobní poměry obviněného včetně možnosti nápravy, *okolnosti, které k trestnému činu vedly nebo umožnily jeho spáchání, *podstatné okolnosti ke stanovení povinnosti k poškozenému⁴

Vždy musí být dokázána **vina pachatele**, pouhé podezření k tomuto nepostačuje (*in dubio pro reo*). Stejně tak je nutné, aby orgány činné v trestním řízení ověřily a prokázaly všechny okolnosti i tehdy, kdy se obviněný k spáchání daného skutku doznal. Také musí být vždy dokazovány skutečnosti, které jsou **důležité pro hodnocení věrohodnosti důkazů** (např. nenávisť svědka k obviněnému apod.). Naopak *nemusí být dokazovány právní předpisy* uveřejněné ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv (soud zná právo); **skutečnosti, o kterých již bylo rozhodnuto** v jiném řízení způsobem závazným pro trestní řízení, nebo ty, o kterých rozhoduje jiný orgán než orgán činný v trestním řízení – **ne však rozhodnutí o vině obviněného či otázky osobního stavu; obecně známé poznatky a skutečnosti, které považujeme za pravdivé a prokázané** (do té doby, než se o nich vyskytne důvodná pochybnost, např. přičetnost pachatele apod.).⁵

1.3 Rozsah dokazování

Dokazovat je třeba jen okolnosti důležité pro trestní řízení. To, jaké okolnosti to jsou, závisí na skutečných podmínkách a okolnostech toho daného případu, a i vzhledem ke stadiu procesu, ve kterém se dokazování provádí. V přípravném řízení je rozsah dokazování závislý na příslušné formě přípravného řízení dle právní kvalifikace a je tedy odlišný od dokazování před soudem. Např. možnosti výslechu svědka v přípravném řízení: a) *ve standardním přípravném řízení* může být svědek vyslechnut pokud jde o neodkladný nebo neopakovatelný úkon; jde-li o výslech osoby mladší patnácti let s omezenou schopností správně a úplně vnímat, zapamatovat si či reprodukovat; je-li dáno podezření, že by na svědky mohl být činěn nátlak; či orgány činné v trestním řízení mohou

⁴ Část první, hlava pátá, § 89, odst. 1, zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁵ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 233 – 234.

předpokládat delší dobu trvání vyšetřování a z toho důvodu plynoucí obavy ze ztráty důkazní hodnoty výpovědi svědka b) v rozšířeném přípravném řízení lze svědky vyslechnout bez omezení a za c) ve zkráceném přípravném řízení lze svědky vyslechnout, jen pokud se jedná o neodkladné a neopakovatelné úkony.⁶

1.4 Důkazní prostředek

Důkazním prostředkem je takový prostředek, jehož prostřednictvím lze zjišťované skutečnosti důležité pro rozhodování zjistit. Jsou jimi **výpověď obviněného a svědka, odborné vyjádření a znalecký posudek, ohledání osob a věcí, listinné důkazy, operativně pátrací prostředky** – předstíraný převod, sledování osob a věcí, použití agenta **a zvláštní způsoby dokazování – konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě** a další. Nejsou přímo taxativně vymezeny, i když většinu z nich trestní řád zmiňuje v § 89 – 118, a to z toho důvodu, že je možné i provedení takového důkazu, který není výslovně zákonem zmíněn, ale je důležitý pro trestní řízení a taxativní výčet by mohl jeho provedení bránit.⁷

Z trestního řízení lze předem vyloučit pouze takový druh důkazního prostředku, který stanoví trestní řád (či jiný právní předpis), např. zákaz získání důkazu nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení dle § 89 odst. 3 trestního řádu či úkony učiněné vyloučenými osobami dle § 30 odst. 1 věta druhá trestního řádu apod.⁸

1.5 Pramen důkazů

Pramenem důkazů nebo také nositel důkazu jsou osoby nebo věci, v nichž je důkaz obsažen. Mohou tedy jimi být jak **osoby** – např. obviněný, svědek, znalec apod. či **věci** – např. listiny, ohledávané předměty, jiné věcné důkazy apod.

⁶ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. 5. vyd. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3. S 331.

⁷ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 234.

⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád: Komentář*. 1. díl. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 1432 s. ISBN 80-7179-405-8. S 715.

1.6 Důkaz

Důkazem je přímý poznatek o skutečnosti získaný z důkazního prostředku při dokazování orgánem činným v trestním řízení, a to bez ohledu na pravdivost nebo závažnost důkazu nebo na jeho důkazní hodnotu.

„Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání. Každá ze stran může důkaz vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout. Skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.“⁹

Důkazem tedy mohou být např. poznatky získané ohledáním místa činu, obsah výpovědi svědka či obsah listiny apod. Důkazem je i takový výsledek dokazování, který je následně orgány činnými v trestním řízení zhodnocen jako nezávažný či nepravdivý. Důkazem je dokonce i takový, který byl získán nezákonným způsobem. V takovém případě jej ale následně nelze použít v trestním řízení.¹⁰

1.6.1 Dělení důkazů

Důkazy můžeme rozdělit podle několika hledisek:

- *dle vztahu k předmětu obvinění* na **usvědčující** (důkazy v neprospěch obviněného) a **ospravedlňující** (důkazy ve prospěch obviněného) – toto dělení se zpravidla uplatní až při závěrečném hodnocení důkazů
- *dle vztahu důkazního pramene k dokazované skutečnosti* na **původní** (důkazní pramen skutečnost ověřuje bezprostředně – např. výpověď svědka, který okolnost sám viděl) a **odvozené** (skutečnost osvědčuje zprostředkovaně; pak je nutné zjistit hodnotu věrohodnosti – např. výpověď svědka o okolnostech, které viděl někdo jiný)
- *dle vztahu k dokazované skutečnosti* na **přímý** (přímo potvrzuje nebo vyvrací nějakou skutečnost – že se ne/stala či ne/existuje) a **nepřímý** (dokazuje jinou skutečnost, ale je z ní možné usoudit, že se určitá skutečnost

⁹ Část první, hlava pátá, § 89, odst. 2, zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád)

¹⁰ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 228.

stala nebo nestala – např. svědek A vypoví, že na místě, kde byl zastřelen B, viděl v dané době osobu C)¹¹

Každý důkaz z jedné skupiny může být i zároveň důkazem z hlediska kritéria jiné skupiny. Zásada bezprostřednosti však vyžaduje, aby orgány činné v trestním řízení používaly dokazování především důkazů původních, neboť jakékoliv zprostředkování nese riziko oslabení informační hodnoty důkazu (např. zapomenutí, zkreslení apod.¹² K prokázání dokazované skutečnosti musí být také k dispozici více nepřímých důkazů, neboť jeden nepřímý důkaz k prokázání dokazované skutečnosti nepostačuje. Nepřímé důkazy tak musí tvořit v souhrnu logickou, nenarušenou a uzavřenou řadu, která shodně dokazuje skutečnosti, z kterých lze vyvodit pouze jediný závěr a vylučovat jiný.¹³

1.7 Důkazní právo

Důkazním právem můžeme označit souhrn procesních norem, které dokazování upravují. Základním důkazním pramenem je trestní řád, avšak metodika provádění jednotlivých důkazů je kromě něj upravena i vědním oborem – kriminalistikou. Ta stanoví postupy odhalování, předcházení a vyšetřování trestné činnosti. Kriminalistické metody, postupy a technické prostředky se uplatňují naopak v mezích, které stanoví trestní řád.

Důkazní právo je limitováno základními zásadami trestního řízení, kterými jsou zásada presumpce nevinny, zásada vyhledávací, zásada zjištění stavu bez důvodných pochybností, zásada volného hodnocení důkazů, zásada ústnosti, zásada bezprostřednosti a zásada přiměřenosti. Podrobněji o těchto zásadách bude pojednáno v následující kapitole.

¹¹ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 235 – 237.

¹² ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád: Komentář*. 1. díl. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 1432 s. ISBN 80-7179-405-8. S 716.

¹³ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2007. 3. vyd. 1162 s. ISBN 978-80-7179-572-8. S 395.

1.7.1 Způsoby opatřování důkazů

Způsoby opatřování důkazů policejním orgánem jsou uvedeny v § 158 odst. 3 trestního řádu. V případě organizované trestné činnosti (zejména při prověřování) se využívají prostředky operativně-pátrací techniky, tj. zejména záznamy a odposlechy telekomunikačního provozu, sledování osob a věcí, provedení předstíraného převodu a využití agenta. Z obavy před únikem informací je nasazení této operativně-pátrací techniky vždy prováděno v režimu utajení.

Dále jsou využívána minimálně podání vysvětlení od fyzických a právnických osob; odborná vyjádření a expertízy (např. vzorky drog); průzkum radioaktivních materiálů; balistické expertízy zbraní a střeliva, které jsou nabízeny k prodeji; ohledání věci i místa činu; zvukové a obrazové záznamy osob; snímání daktyloskopických otisků; osobní prohlídky a další úkony nutné k zjištění totožnosti osoby; opatření k vydání a odnětí věci; zajištění peněžních prostředků na účtu u banky; zajištění cenných papírů; návrhy na domovní prohlídku, prohlídku jiných prostor a pozemků (v případě neodkladného úkonu i bez souhlasu státního zástupce, pokud je důvodné podezření, že se v nemovitosti ukrývá pachatel závažného trestného činu nebo se zde nacházejí věci důležité pro trestní řízení); zadržení a otevření či záměnu zásilky; sledování zásilky a případně přeshraniční sledování a skryté vyšetřování. Nejčastěji využívaným operativně-pátracím prostředkem je odposlech a záznam telekomunikačního prostředku.¹⁴

¹⁴ FRYŠTÁK, M. a kol.: *Trestní právo v aplikační praxi. Multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 1. vyd. ISBN 80-210-4055-6.

2 Základní zásady dokazování

Základní zásady dokazování, potažmo celého trestního řízení, můžeme charakterizovat jako vůdčí právní ideje, na kterých je organizace trestního řízení vybudována a je dle nich organizována i činnost orgánů činných v trestním řízení. Jsou nutné i pro to, aby mohlo právo v demokratickém právním státě řádně a efektivně fungovat, a aby bylo respektováno všemi, kteří jej mají dodržovat.¹⁵

Základní zásady ve vztahu k dokazování tvoří zásada presumpce nevinny, zásada vyhledávací, zásada zjištění stavu bez důvodných pochybností (dříve označována také jako zásada materiální pravdy), zásada volného hodnocení důkazů, zásada bezprostřednosti, zásada ústnosti a zásada přiměřenosti.

2.1 Zásada presumpce nevinny

Tato zásada je zakotvena již v Listině základních práv a svobod (dále jen LZPS), a to pozitivním způsobem jako „*Každý, proto němuž je vedeno trestní řízení, je považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla jeho vina vyslovena.*“¹⁶ V trestním řádu je naopak tato zásada uvedena v § 2 odst. 2 negativním způsobem jako „*Dokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu není vina vyslovena, nelze na toho, proti němuž se vede trestní řízení, hledět, jako by byl vinen.*“¹⁷ Účelem této ústavní zásady je ochrana osoby před uložením trestu za trestný čin, kterého se nedopustila a vychází ze zásady *presumptio boni viri*, tedy že je třeba na každého hledět jako na řádného občana, dokud není prokázán opak.

Trestní řád neukládá obviněnému povinnost dokázat svou nevinu. Tím ani nestanoví důkazní břemeno, neboť se musí vycházet ze zásady, že u obviněného je předpokládána nevina, a to až do okamžiku vynesení odsuzujícího rozsudku. To, že obviněný může předkládat důkazy o své nevině, je jeho právo a ne povinnost.

¹⁵ ŠÁMAL, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999. 404 s. ISBN 80-85963-89-2. S 44 – 45.

¹⁶ Hlava pátá, čl. 40 odst. 2 zákona č. 2/1993 Sb. Listiny základních práv a svobod

¹⁷ Část první, hlava první, § 2 odst. 2 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

Samozřejmě také není povinen dokazovat žádnou skutečnost svědčící o jeho vině (*nemo tenetur edere instrumenta contra se*).

Vina obviněného musí být úplně a nepochybně prokázána v průběhu dokazování provedeného v hlavním líčení. Zásada presumpce neviny je tak těsně spjata se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností (§ 2 odst. 5 trestního řádu).

Vzhledem k této zásadě je nutné, aby orgány činné v trestním řízení – bez ohledu na své subjektivní přesvědčení o vině obviněného – vůči obviněnému vystupovaly nestranně a nezaujatě, a vzhledem k výše uvedenému jej v každé části trestního řízení poučily o jeho právech a poskytly mu možnost je uplatnit.

V případech podstatných skutkových pochybností se pak uplatní pravidlo „*in dubio pro reo*“ (v pochybnostech ve prospěch obviněného) a soud vynese zprošťující rozsudek, neboť nedokázaná vina má stejný význam jako prokázaná nevina. Pro společnost je určitě menším zlem to, pokud pachatel unikne svému trestu, než aby byl neprávem odsouzen nevinný člověk.¹⁸

Vzhledem k tomu, že presumpce neviny je jedna z nejdůležitějších zásad, je obsahem mnoha judikátů i nálezů Ústavního soudu, například:

Nejvyšší soud ČSSR ve svém rozhodnutí R 22/1968 tr., zn. 2 Tz 22/67 uvedl, že „*Zůstanou-li po vyčerpání všech dosažitelných důkazů pochybnosti o některé skutkové okolnosti důležité pro zavinění... je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného a neuznat jej vinným...*“¹⁹

Ústavní soud ve svém nálezu III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009 konstatoval, že „...*Lze-li v trestní věci dospět na základě provedeného dokazování k několika co do pravděpodobnosti rovnocenným skutkovým verzím, má soud povinnost přiklonit se k té z nich, jež je pro obviněného nejpříznivější, tzn. povede k jeho zproštění obžaloby z důvodů dle § 226 písm. a), c) trestního řádu. Nedodržením této povinnosti porušuje soud princip rozhodování in dubio pro reo, a tím i zásadu presumpce neviny dle článku 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod..... Ani pravomocné rozhodnutí soudu vydané v občanskoprávním řízení,*

¹⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2007. 3. vyd. 1162 s. ISBN 978-80-7179-572-8. S 380 - 381.

¹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 1. 1968, sp. zn. 2 Tz 22/67; publikováno pod R 22/1968. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojwhbpxexzsgjpxi4q#>

nejde-li o rozhodnutí o otázce týkající se osobního stavu, není pro orgány činné v trestním řízení závazné co do posouzení viny obviněného...“²⁰

Dále ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 520/16 Ústavní soud konstatuje, že: „Čl. 40 odst. 2 LZPS zakotvuje jeden z nejdůležitějších ústavněprávních principů trestního řízení, a to princip presumpce neviny. Ten vyžaduje, aby to byl stát, kdo nese konkrétní důkazní břemeno. **Existují-li jakékoliv rozumné pochybnosti, nelze je vyložit v neprospěch obviněného, ale naopak je nutno je vyložit v jeho prospěch.** Jinak řečeno, jsou-li možné dva či více výkladů provedených důkazů, nelze učinit zjištění, které nejvíce zatěžuje obviněného, a to právě s ohledem na presumpci neviny..... **Ani vysoký stupeň podezření sám o sobě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok. Trestní řízení proto vyžaduje v tomto ohledu ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň tedy na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“²¹**

Presumpce neviny nezavazuje jen trestní soudy, které se zabývají danými trestnými činy, ale také všechny ostatní instituce státní správy. Může tak být porušena nejen orgánem činným v trestním řízení, ale i jinými orgány veřejné správy. Toto pravidlo formuloval ESLP ve věci **Allenet de Ribemont proti Francii**, kdy zadržená osoba byla označena za vinnou ministrem vnitra v průběhu tiskové konference. Trestní stíhání proti stěžovateli bylo následně zastaveno. Soud uvedl, že nelze státním orgánům bránit v informování veřejnosti o probíhajícím řízení, ale vyžaduje od nich, aby tak činily s veškerou důstojností a zdrženlivostí, k nimž nutí respektování zásady presumpce neviny. Toto pravidlo se vztahuje i na média, která o probíhajícím trestním řízení informují veřejnost.²²

2.1.1 Zásada nemo tenetur

Jak jsem již uvedla výše, se zásadou presumpce neviny úzce souvisí i zásada nemo tenetur, tj. právo neobviňovat sebe samého.

²⁰ Nález Ústavního soudu III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009, publikováno pod 247/2009 SbNU. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqhfptenbxl52xg3q>

²¹ Nález Ústavního soudu I. ÚS 520/16 ze dne 22. 6. 2016, publikováno pod N 119/81 SbNU 853. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=93286&pos=1&cnt=1&typ=result>

²² HERCZEG, J.: *Mediální odsouzení a presumpce neviny*. Trestněprávní revue, 2016, 15. ročník, č. 10. ISSN 1213 – 5313.

Mimo trestní řád je tato zásada upravena i v Listině základních práv a svobod, kde se v čl. 37 odst. 1 uvádí, že „Každý má právo odepřít výpověď, jestliže by jí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě nebo osobě blízké.“ a v čl. 40 pak „Obviněný má právo odepřít výpověď, tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven.“ Je také upravena na mezinárodní úrovni, a to v čl. 14 odst. 2 a odst. 3 písm. g) Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.²³

Nejprve byla vztahována pouze na výpověď obviněného, teprve s dalším vývojem judikatury vyspělých zemí bylo toto ustanovení rozšířeno tak, že obviněný nesmí být donucován nejen k výpovědi, ale ani k jinému aktivnímu jednání, jímž by přispíval k obstarávání důkazů proti sobě. S ohledem na tuto zásadu je třeba postupovat zvláště při rekognici a prohlídce těla obviněného. Nejprve se Ústavní soud opakovaně vyjadřoval v takovém duchu, že obviněný nemá povinnost součinnosti při opatrování důkazů proti své osobě (např. odebrání pachové stopy či poskytnutí biologického vzorku vlasů nebo bukalního stěru). Argumentoval především odkazem na zásadu in dubio pro reo, kdy je povinností orgánů činných v trestním řízení dokazovat vinu obviněného.²⁴

V několika případech dospěl soud k závěru, že uložením pořádkové pokuty byl založen ústavně nepřipustný způsob vynucování součinnosti stěžovatele, a v takovém případě je třeba shledávat toto rozhodnutí za protiústavní a jako takové bylo třeba toto pochybení napravit zrušením uvedeného rozhodnutí. Avšak ve věci vedené pod sp. zn. II. ÚS 2369/08 dospěl Ústavní soud k závěru odlišujícímu se od dosavadní praxe a věc předložil k rozhodnutí plénu. V této věci bylo nakonec rozhodnuto, že **pokud osoba povinnosti stanovené v § 114 odst. 1 až 3 trestního řádu nevyhoví, může jí být uložena pořádková pokuta. Podmínkou je, aby taková osoba byla na následky nevyhovění předem upozorněna. V případě, že se bude jednat o úkon, který nezasahuje do tělesné integrity podezřelého (obviněného), lze po marné výzvě také překonat fyzický odpor.**²⁵

²³ BOUDA, Z.: *Komplexní pohled na zásadu nemo tenetur*. Trestní právo, č. 2, 2011. ISSN 1211-2860

²⁴ tamtéž

²⁵ Nález Ústavního soudu ČR vedeném pod sp. zn. II. ÚS 2369/08 ze dne 9. 12. 2010, zveřejněn pod N 244/59 SbNU 489. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68534&pos=1&cnt=1&typ=result>

Pro možnost donucení k takovému úkonu je tedy nutné rozlišení aktivního jednání obviněného od pasivního strpění úkonů. Je také třeba zohlednit míru důvodnosti podezření dané osoby a přiměřenost zásahu.

V případě vydání a odnětí věci je judikatura Ústavního soudu poměrně konstantní – **v případě neuposlechnutí výzvy k vydání věci obviněným mu nelze uložit pořádkovou pokutu, nýbrž je třeba vydat příkaz k odnětí takové věci.** Povinnost k vydání věci sice zavazuje každého, avšak v případě, že se jedná o osobu, u které trestní řízení směřuje k jejímu obvinění (příp. obviněná osoba), jednalo by se v tomto případě o donucování k poskytnutí důkazu proti sobě samotnému, jehož zákaz vyplývá jak z LZPS, tak Úmluvy a Mezinárodního paktu o občanských a politických právech.²⁶

Ve vztahu k účasti na rekognici Ústavní soud konstatoval, že obviněný má nejen povinnost se k rekognici dostavit, ale také se jí zúčastnit, protože i když je určitá míra aktivity u obviněného v tomto případě vyžadována (zařazení se mezi figuranty, podstoupení této procedury), tak zcela jistě nedosahuje takové intenzity, aby bylo možno stanovit, že to má povahu procesu, který vede k sebeobviňování. Také trestní řád výslovně stanoví zákaz k donucování u vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce a prověrky na místě, kdežto v případě rekognice tak nečiní. Odlišná situace ale nastává u požadavku policejního orgánu, aby obviněný pronesl slova ke srovnání hlasu, neboť zde je již požadováno aktivní jednání obviněného. Dle názoru Ústavního soudu je toto hraniční situace a spíše se přiklání k tomu, že charakter hlasu je stejně biologicky daným znakem určité osoby stejně jako např. daktyloskopický otisk, avšak vzhledem k judikatuře ESLP uplatňuje pravidlo, že policejní orgán sice může obviněného vyzvat, aby promluvil, musí jej však poučít, že toto může odmítnout.²⁷

2.2 Zásada zjištění stavu bez důvodných pochybností

Tato zásada byla dříve označována jako zásada materiální (objektivní) pravdy. Vzhledem k tomu, že však bylo obtížné vůbec odpovědět na otázku, zda je možno objektivní pravdu definovat, či zda existuje, bylo od zásady materiální

²⁶ HERCZEG, J.: *Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení.* Bulletin advokacie, 2010, č. 1-2. ISSN 1210 – 6348.

²⁷ BOUDA, Z.: *Komplexní pohled na zásadu nemo tenetur.* Trestní právo, č. 2, 2011. ISSN 1211-2860.

pravdy v trestním řízení upuštěno a byla nahrazena právě zásadou zjištění stavu bez důvodných pochybností.²⁸ Ta je upravena v trestním řádu v § 2 odst. 5 jako „*Orgány činné v trestním řízení postupují v souladu se svými právy a povinnostmi uvedenými v tomto zákoně a za součinnosti stran tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí.*“²⁹

Orgány činné v trestním řízení tak zjišťují skutkový stav jen v takovém rozsahu, který je nezbytný pro rozhodnutí, tedy zodpovídají jen takové otázky, které jsou pro rozhodnutí podstatné a zásadní, a nikoliv nepodstatné.

2.3 Zásada vyhledávací

Podstatou této zásady je *aktivní přístup* orgánů činných v trestním řízení tak, aby byl skutkový stav zjištěn bez důvodných pochybností v rozsahu nutném pro objasnění věci a vydání rozhodnutí.

Rozlišujeme však činnost orgánů činných v trestním řízení v *přípravném řízení*, kde je nutné zachovat zásadu vyhledávací spočívající v povinnosti zjišťovat rozhodné okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného, oproti situaci v *řízení před soudem*, kdy je zvýrazněna role stran obžaloby a obhajoby, a státní zástupce tak nabývá povinnosti dokazovat vinu obžalovaného. Přesto má ale povinnost řídit se zákonem a vnitřním přesvědčením založeným na uvážení všech okolností případu, tj. okolností svědčících v neprospěch, ale i ve prospěch obviněného. Ve vlastním provádění důkazů v hlavním líčení a veřejném zasedání však *provádí* se souhlasem nebo na výzvu předsedy senátu *pouze důkazy, které podporují obžalobu*, důkazy ve prospěch obhajoby navrhuje a provádí strana obhajoby.³⁰

Na rozdíl od občanského práva neukládá tato zásada důkazní břemeno ani jedné ze stran. Strany trestního řízení se tak samy mohou podílet na vyhledávání a provádění důkazů. Sám trestní řád v § 89 stanoví oprávnění každé ze stran důkaz

²⁸ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 230.

²⁹ Část první, hlava první, § 2 odst. 5 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád I.: komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 7. vyd. ISBN 978-80-7400-465-0. S 36 – 37.

vyhledat, předložit nebo jeho provedení navrhnout, a skutečnost, že důkaz nevyhledal nebo nevyžádal orgán činný v trestním řízení, není důvodem k odmítnutí takového důkazu.³¹

V hlavním líčení a ve veřejném zasedání se tak uplatňuje zásada kontradiktornosti řízení, tedy právo navrhnout důkazy jako protistrana, což znamená, že dokazování provádějí strany a soud toto provádění dokazování řídí a usměrňuje. Procesní postavení stran je v řízení před soudem zásadně rovné.

Obviněný se může ke každému důkazu opatřenému orgány činnými v trestním řízení nejen vyjádřit nebo navrhnout provedení jiného důkazu, ale může důkaz sám vyhledat a opatřit (např. znalecký posudek, navrhnout předvolání svědka, sám nebo prostřednictvím svého advokáta svědka vyslechnout apod.)³²

2.4 Zásada volného hodnocení důkazů

Tato zásada je upravena v trestním řádu v § 2 odst. 6 následovně: „*Orgány činné v trestním řízení hodnotí důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu.*“³³ Jsou tak vázány pouze zákonem a svým svědomím či vnitřním přesvědčením vyplývajícím z pečlivého posouzení všech okolností a provedených důkazů.

Hodnocení se týká především věrohodnosti a pravdivosti důkazů, a to v průběhu celého trestního řízení, tj. ve všech jeho stádiích. Při tomto hodnocení se používají jak analytické a syntetické metody, tak i dedukce a indukce. Vnitřní přesvědčení nestojí na libovůli orgánů činných v trestním řízení, ale opírá se o celkové, logické zhodnocení všech okolností a důkazů, o právní vědomí a logické uvažování. Toto vnitřní přesvědčení jsou orgány činné v trestním řízení povinny i náležitě odůvodnit.

Ke způsobu použití této zásady v praxi se vyjádřil i Ústavní soud ČR ve svém nálezu I. ÚS 455/05, kdy vyhověl ústavní stížnosti stěžovatele ohledně

³¹ Část první, hlava pátá, § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

³² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 383.

³³ Část první, hlava první, § 2 odst. 6 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

zrušení nedostatečně odůvodněného rozsudku okresního soudu a dalších: „*Jednou ze základních zásad trestního řízení je zásada volného hodnocení důkazů, vyslovená v ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu. Z ustálené rozhodovací praxe Ústavního soudu jednoznačně vyplývají hranice této zásady, podle níž jsou obecné soudy (stejně jako všechny orgány činné v trestním řízení) povinny hodnotit důkazy podle svého vnitřního přesvědčení založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě i v jejich souhrnu. Z uvedené zásady vyplývá i určitý postup a kritéria hodnocení; důkazy je nutno vyčerpávajícím způsobem popsat a logicky i věcně přesvědčivým způsobem odůvodnit. Nároky na odůvodnění a podrobný rozbor provedených důkazů se potom zvyšují tam, kde si provedené důkazy vzájemně odporují. V opačném případě, pokud výše uvedený postup není zachován a z provedených důkazů obecný soud nevyvodí přesvědčivě zjištěný skutkový stav, nelze považovat proces dokazování za ústavně konformní.*“³⁴

2.5 Zásada přiměřenosti

Zásada přiměřenosti (někdy také označována jako zásada zdrženlivosti) ukládá orgánům činným v trestním řízení, aby při zjišťování relevantních skutečností postupovaly s plným šetřením občanských práv zaručených Listinou a mezinárodními smlouvami. Při dokazování tak orgány činné v trestním řízení musí zasahovat do základních práv a svobod občanů co nejméně. Tato zásada se uplatňuje především u institutů sloužících k zajištění osob a věcí pro trestní řízení a dále při ukládání trestů a trestních sankcí.³⁵

2.6 Zásada ústnosti

Zásada ústnosti je upravena v první řadě již v Ústavě ČR, a to v čl. 96 odst. 2 věta první – „*Jednání před soudem je ústní a veřejné; výjimky stanoví zákon*...“³⁶

³⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 455/05 ze dne 24. 11. 2005, publikováno pod N 210/39 SbNU 239. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48866&pos=1&cnt=1&typ=result>

³⁵ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. 5. vyd. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3. S 321.

³⁶ Hlava čtvrtá, čl. 96 odst. 2 zákona č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky

V trestním řádu je pak upravena v ustanovení § 2 odst. 11 takto: „*Jednání před soudy je ústní; důkaz výpověďmi svědků, znalců a obviněného se provádí zpravidla tak, že se tyto osoby vyslyší.*“³⁷

Zásada ústnosti se tak projevuje především v hlavním líčení, kdy soud řídí jednání ústně, ústně komunikuje se stranami a ostatními účastníky řízení, ústně vyhlašuje i rozsudek či jiná rozhodnutí. Stejně tak ústně vypovídají obvinění, svědci i znalci, listiny jsou přečteny. Přesto sám zákon připouští určité výjimky, např. dle § 207 odst. 2 je za určitých, zákonem daných podmínek, možné přečíst protokol o dřívější výpovědi obžalovaného či dle § 211 trestního řádu lze místo výslechu svědka číst protokol o jeho výpovědi, pokud to soud nepokládá za nutné a obžalovaný i státní zástupce s tím souhlasí apod.

Ze zásady ústnosti vyplývá i pravidlo právního slyšení osoby, proti níž se řízení vede, tj. právo být slyšen a vyjádřit se ke všem důkazům, a to jak dle čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod, tak i ustanovení § 202 trestního řádu. Zvláště obviněnému tak náleží právo být přítomen při hlavním líčení a veřejném zasedání, provádět důkazy ve stejném rozsahu jako státní zástupce, vyjadřovat se k ostatním provedeným důkazům, právo klást otázky svědkům vyslychaným soudem či státním zástupcem, právo závěrečného návrhu a posledního slova. Trestní řízení je tak postaveno na zásadě ústnosti dle pravidla „*co neni před soudem, neni na světě*“ (*quod non est in foro, non est in mundo*).³⁸

2.7 Zásada bezprostřednosti

Zásada bezprostřednosti je vyjádřena v § 2 odst. 12 trestního řádu – „*Při rozhodování v hlavním líčení, jakož i ve veřejném, vazebním a neveřejném zasedání smí soud přihlídnout jen k těm důkazům, které byly při tomto jednání provedeny.*“³⁹

Z této zásady vyplývá požadavek, aby soud rozhodoval na základě důkazů před ním provedených, tedy na základě svého bezprostředního dojmu tak, že se osobně s důkazy seznámí a vnímá je svými smysly (např. při výslechu svědka ho pečlivě sleduje a vnímá nejen obsah jeho výpovědi, ale i způsob, jak se chová, tváří, zda je rozpačitý či nejistý apod.) a také požadavek, aby soud čerpal důkazy

³⁷ Část první, hlava první, § 2 odst. 11 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

³⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 143 - 144.

³⁹ Část první, hlava první, § 2 odst. 12 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

z pramene pokud možno co nejbližšího zjišťované skutečnosti. Proto se soud nesmí spokojit např. se svědectvím z druhé ruky, lze-li vyslechnout svědka původního, který dokazovanou událost sám sledoval.⁴⁰

Ze zásady bezprostřednosti pak vyplývá i požadavek **stále přítomnosti všech členů senátu** od počátku jednání až do jeho konce. Ke splnění tohoto požadavku slouží institut náhradního soudce, který je přítomen po celou dobu hlavního líčení a může zastoupit soudce, pokud nastane v průběhu jednání nějaká závažná okolnost, která soudci zabrání v účasti (např. onemocnění apod.).⁴¹

⁴⁰ MUSIL, J., KRATOCHVÍLI, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 140 – 143..

⁴¹ MUSIL, J., KRATOCHVÍLI, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 141.

3 Přípustnost důkazů

Dle § 89 odst. 2 trestního řádu může za důkaz sloužit vše, co může přispět k objasnění věci. Nejsou tedy určité důkazy resp. prameny důkazů vyloučeny, avšak všechny důkazy získané orgány činnými v trestním řízení musí být zhodnoceny z hlediska jeho závažnosti, pravdivosti a zákonnosti, a to jak samostatně, tak v souhrnu s ostatními důkazy.

Hodnocením důkazu z hlediska jeho **pravdivosti** rozumíme určení jeho věrohodnosti. Tedy to, které okolnosti, o nichž podává důkaz zprávu, můžeme pokládat za existující a dokázané, čili pravdivé, a které nikoliv.⁴²

Závažností důkazu rozumíme jeho upotřebitelnost pro zjištění skutkového stavu, tedy to, zda lze s ohledem na jeho obsah činit poznatky o předmětu důkazu.⁴³ Pokud důkaz není závažný, orgány činné v trestním řízení jej z řízení vyloučí, neboť nevěrohodný důkaz není schopen podat či prokázat žádné skutečnosti.

Zákonností důkazu rozumíme zjištění, zda je důkazní prostředek podle zákona přípustný a zda byl získán takovým procesním postupem orgánu činného v trestním řízení, který je v souladu s právními předpisy. Kritéria zákonnosti dosud nejlépe rozpracoval Bohumil Repík, který uvádí, že „**zákonost důkazu můžeme posuzovat z těchto hledisek:**

- 1) *zda byl důkaz opatřen z pramene, který stanoví, popřípadě alespoň připouští zákon,*
- 2) *zda byl důkaz opatřen a proveden procesním subjektem k tomu zákonem oprávněným,*
- 3) *zda byl důkaz opatřen a proveden v tom procesním stadiu, v němž je příslušný procesní subjekt podle zákona oprávněn opatřovat a provádět důkazy v procesním smyslu, tj. takové důkazy, které mohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním stíhání, zejména pro rozhodnutí soudu,*

⁴² MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S 404.

⁴³ JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procesní*. Praha: Linde Praha, 2007. 5. vyd. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3. S 342.

- 4) *zda opatřený a provedený důkaz se týká předmětu dokazování v daném procesu, tj. zda se týká skutku, o němž se řízení vede, popřípadě otázek, o nichž lze a je třeba podle zákona v souvislosti s tímto skutkem v řízení rozhodovat,*
- 5) *zda byl důkaz opatřen a proveden způsobem, který stanoví, popřípadě připouští zákon.*⁴⁴

Dle české teorie důkazů rozlišujeme různé fáze dokazování – vyhledání (zjištění existence důkazu), opatření, provedení a procesní zajištění a hodnocení důkazu. Tyto fáze je nutné důsledně rozlišovat. Vyhledání důkazů se děje před i v průběhu trestního stíhání neprocesními prostředky, kdy soud se většinou ani nedozví způsob, jakým byla vypátrána existence důkazu. Zákonost vyhledání důkazu pak podléhá kontrole až tehdy, pokud byl důkaz vypátrán procesními úkony v rámci trestního stíhání. Hodnocení z hlediska zákonosti podléhá sice celý proces dokazování, ale jen pokud se celý uskutečňuje procesním postupem.⁴⁵

Často se s pojmem *zákonost* zaměňuje pojem *přípustnost*, který můžeme vnímat jako pojem širší, neboť může zahrnovat nepřípustnost jak z hlediska nezákonnosti důkazu, tak i nepřípustnost vyplývající z pramene důkazu. Z hlediska stupně nezákonnosti můžeme rozlišovat *a) absolutně neúčinný důkaz*, u něhož existuje závažná, neodstranitelná vada a za *b) relativně neúčinný důkaz*, u něhož existuje procesní vada, která odstranitelná je. Pokud existuje vada nepodstatná, nezávažná, je důkaz přípustný a v trestním řízení ho lze použít.

Mimo jiné se k otázce přípustnosti důkazu vyjádřil i Nejvyšší soud např. v judikátu č. 8/1993, podle něž výsledky vyšetření osoby na detektoru lži nelze použít jako důkaz pro rozhodování v trestní věci.⁴⁶ Platí také základní pravidlo, že jako důkaz mohou být v trestním řízení použity pouze poznatky získané procesním dokazováním a naopak nejsou přípustné poznatky opatřené použitím podpůrných operativně pátracích prostředků (např. informátor, krycí prostředky, zabezpečovací technika, zvláštní finanční prostředky). Je třeba však rozlišit jejich nepřípustnost od zákonosti – použití těchto podpůrných operativně pátracích prostředků je dovoleno dle § 72 a násl. zákona o Policii, tudíž je zákonné. Nepřípustnost nám

⁴⁴ REPÍK, B. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, červenec – srpen, 1982. ISSN 1210-6348. S 129.

⁴⁵ NETT, A. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Brno: Vydavatelství MU, 1995. S 57. ISBN 80-210-1163-7. S 6.

⁴⁶ NETT, A. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Brno: Vydavatelství MU, 1995. S 57. ISBN 80-210-1163-7. S 17.

značí, že orgány činné v trestním řízení z nich nemohou vycházet při zjišťování skutkového stavu.⁴⁷

3.1 Absolutně neúčinný důkaz

Absolutně neúčinnými důkazy jsou takové, při jejichž opatření nebo provádění došlo k takovému porušení právního předpisu, že mělo povahu podstatné a neodstranitelné vady řízení. V tomto případě nemohou být takovéto důkazy pro další řízení vůbec použity a z hodnocení při zjišťování skutkového stavu musí být vyloučeny. Trestní řád tak stanoví získání důkazu nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení v § 89 odst. 3, tedy s výjimkou použití takového důkazu proti osobě, která takového donucení použila. S ohledem na ostatní ustanovení trestního řádu takovým donucením myslíme ta, která nepřipouští trestní řád (např. přípustné donucení je předvedení obviněného k výslechu dle § 90 či prohlídka těla dle § 114). Musil a spol. se domnívá, že vzhledem k tomu, že důkazy mohou předkládat i procesní strany, nejen orgány činné v trestním řízení, je třeba za osobu, která donucení či hrozbu donucení použila, považovat kteroukoliv osobu.⁴⁸

Oproti tomu Nett konstatuje, že pod sankcí neúčinnosti jsou pouze důkazy, u nichž lze zákonnost dokazování přezkoumat, tj. pokud se celý proces dokazování uskutečňuje procesními úkony a pokud by se vyhledání důkazu neuskutečnilo procesním postupem, nemůžeme ani přezkoumat otázku zákonnosti. Tím pádem lze dojít pouze k tomu závěru, že nezákonného donucení nebo hrozby donucení stanoveného v § 89 odst. 3 se může dopustit pouze orgán činný v trestním řízení, protože pouze on je oprávněný k provádění procesní činnosti, která je předmětem zkoumání z hlediska zákonnosti. Nelze tak pomocí tohoto ustanovení řešit ani případy, kdy se nezákonného donucení dopustí občan s cílem opatřit věc, jež následně bude použita jako důkaz v trestním řízení.⁴⁹

⁴⁷ FRYŠTÁK, M., JÍLOVEC, M.: *Zákonnost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí*. Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1, ročník 22, s. 46 – 47. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISSN 1210-9126.

⁴⁸ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S 408 - 409.

⁴⁹ NETT, A. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Brno: Vydavatelství MU, 1995. S 57. ISBN 80-210-1163-7.S 6.

3.1.1 Důkazy získané mučením, nelidským či ponižujícím zacházením

Donucením rozumíme především fyzické násilí, hrozbou donucení především psychické působení na vůli dané osoby. Zákaz stanovený v § 89 odst. 3 přejímá závazek vyplývající z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (čl. 15), kterou je Česká republika vázána. Nezáleží na tom, zda je v tomto jednání spatřován trestný čin, ani jestli byl původce donucení za toto jednání odsouzen. Avšak donucení musí být takové intenzity, aby vedlo k získání důkazu proti vůli jiné osoby, vůči níž donucení směřuje. To se týká i hrozby donucením, aniž je vyžadováno, aby šlo o hrozbu bezprostředního donucení. Musí však být zkoumáno, jestli intenzita hrozby je způsobila ovlivnit získání důkazu.⁵⁰

Získáním důkazu rozumíme nejen jeho opatření v případě, kdy by bez nezákonného donucení (nebo hrozby) nebyl tento důkaz vůbec k dispozici (např. donucení obviněného k doznání, přičemž ten by jinak využil své právo nevypovídat), ale také situace, kdy použití nezákonného donucení (nebo hrozby) negativně ovlivní informační hodnotu důkazu, který by bylo možno získat i bez použití tohoto donucení či hrozby (např. účelové zkreslení svědecké výpovědi, kterou by svědek nebyl oprávněn odepřít).⁵¹

Pro Českou republiku je nejdůležitějším mezinárodním závazkem Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen EÚLP). Evropský soud pro lidská práva (dále jen ESLP) se zabývá i rozšířením principu neúčinnosti důkazu získaného mučením na důkazy získané jinými formami zacházení zakázanými čl. 3 EÚLP, tedy podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu.⁵² Dle ESLP usvědčující důkazy, ať už doznání nebo věcné důkazy, které byly získány za použití násilí, brutality nebo jiným způsobem, který lze označit mučením, **nelze nikdy použít k usvědčení oběti mučení**, a to bez ohledu na to, jaká je jejich důkazní hodnota. Naopak nevylučuje, že za určitých podmínek, pokud nešlo při získání důkazu o mučení, lze důkaz získaný porušením čl. 3 připustit.

⁵⁰ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád I.: komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013. 7. vyd. ISBN 978-80-7400-465-0. S 1348.

⁵¹ tamtéž, s. 1348.

⁵² Hlava první, článek 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv

Konstatoval to tak mimo jiné i v **případě Jalloh vs. Německo**, kdy si u soudu p. Jalloh stěžoval, že nucená aplikace dávidla zakládá za daných okolností nelidské a ponižující zacházení dle čl. 3 EÚLP a nepřiměřený zásah do práva na respektování soukromého života dle čl. 8 EÚLP a použití takového důkazu porušuje právo na spravedlivý proces. V tomto případě viděli Jalloha policisté při prodeji drog a následně poté spolknout sáček s drogami. Podezření z trestného činu bylo vysoké a nebylo možné Jalloha zadržovat, neboť hrozilo, že sáček se protrhne a stěžovatel zemře. Státní zástupce nařídil nucený lékařský zákrok, při kterém mu měl být do těla vpraven přípravek, který by ho přinutil sáček vyzvracet. Stěžovatel tento lék odmítl v nemocnici sám spolknout a tak mu byla silou do žaludku nosem zavedena sonda, kterou mu emetikum bylo vpraveno do těla. Protože při tomto zákroku stěžovatel kladl odpor, byl u toho držen čtyřmi policisty. Následně vyzvracel sáček obsahující 0,2 gramu kokainu a necelé dvě hodiny po zákroku prohlásil lékař, že je možné jej vzít do vazby. **ESLP označil jednání německých orgánů za závažný zásah do fyzické a psychické integrity stěžovatele a kvalifikoval jej jako nelidské a ponižující**; znehybnění policisty označil za *použití síly blízké brutalitě* a zavedení sondy muselo být *bolestivé a děsivé*. V daném případě ESLP konstatoval, že došlo jak porušení práva na respektování lidské důstojnosti dle čl. 3 Úmluvy, tak i k zásahu práva na respektování soukromého života zaručeného čl. 8 Úmluvy, kdy bylo porušeno právo obviněného neobviňovat sám sebe a tím i právo na spravedlivý proces.⁵³

Přestože rozsudky ESLP nejsou formálně pramenem práva, mají významný interpretační vliv pro výklad a vývoj norem obsažených v EÚLP. Čl. 3 zakotvuje jednu ze základních hodnot demokratické společnosti, stanoví hranice mezi lidským a nelidským. Zákaz mučení nebo podrobování nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu je tak absolutní a neexistují z něj žádné výjimky, a to ani v případě veřejného ohrožení státní existence nebo v případě podezření z terorismu.

Samozřejmě existují i zastánci zmírnění tohoto zákazu pouze ve výjimečných situacích, např. při tzv. scénáři tikající bomby, která může zlikvidovat celé město a policie má teroristu, o kterém je přesvědčena, že ví, kde je bomba ukryta. Pro přípustnost použití fyzického donucení (podmíněno splněním určitých podmínek) v takových situacích se vyslovili i významní právníci, např. prof.

⁵³ REPÍK, B. *K přípustnosti důkazu získaného nelidským a ponižujícím zacházením a k právu neobviňovat sebe samého*. Bulletin advokacie, č. 2, 2007. ISSN 1210-6348. Str.13 – 17.

Winfried Brugger z univerzity v německém Heidelbergu. Kromě jiného toto odůvodňuje odvrácením hrozícího nebezpečí pro život nebo tělesnou integritu, kdy úkolem policie je ochrana bezpečnosti osob a majetku a je tedy povinna zakročit proti tomu, kdo ohrožuje život a zdraví jiných. Jenže v takovém případě stojíme před těžko řešitelným úkolem – vymezení ještě přípustných a již zakázaných forem nátlaku, kam až může policie zajít? Veřejnou diskusi a vlnu emocí o mezích státního donucení vyvolal i **případ v Německu**, kdy policejní **viceprezident Daschner** nařídil svému podřízenému, aby **podezřelému Gäfgenovi** pohrozil násilím, pokud nesdělí, kde se ukrývá chlapec, kterého unesl. Nutno doplnit, že se tak stalo druhý den po zatčení Gäfgena, kdy se tento chystal opustit Německo a celkem čtyři dny od únosu malého chlapce; po rozsáhlé pátrací akci; po zaplacení výkupného a především – po smrti malého Jakoba, což ovšem v této chvíli nikdo netušil a všichni tak byli vedeni jedinou snahou – najít malého Jakoba živého a zdravého. Gäfgen se po této předchozí hrozně způsobením bolesti, vyloučením zranění a za přítomnosti lékaře přiznal, a prozradil místo, kde ukryl chlapcovo mrtvé tělo. Daschner o tomto informoval státní zastupitelství a učinil o tomto postupu záznam do spisu. Následně pak soud uznal policejního šéfa Daschnera vinným z návodu k trestnému činu donucování s odůvodněním, *že pohrůžka násilí, která je někdy v odborné literatuře připouštěna ve výjimečných případech, není rozhodně ospravedlnitelná v situaci, kdy počáteční podezření z trestného činu není dostatečně odůvodněno důkazní situací a přípustné vyšetřovací metody nejsou vyčerpány.*⁵⁴

Evropský soud pro lidská práva rozhodl i ve **věci Aksoy proti Turecku** ohledně zacházení v průběhu zadržení. Pan Aksoy byl zadržen kvůli podezření z příslušnosti k Straně pracujících Kurdistanu. Takto byl zadržován 14 dní a kromě jiného poté uvedl, že ho policie podrobila mimo jiné formě mučení známé pod názvem „palestinské zavěšení“ – tedy zcela vysvléknut, spoután na rukou za zády a zavěšen za paže. Měly mu být také aplikovány elektrické výboje do genitálních partií, měl být kopán, fackován a urážen, zatímco byl zavěšen v této poloze. V důsledku tohoto zavěšení ztratil schopnost pohybovat pažemi. Vláda Turecka naopak všechna tato obvinění popírala. Během 14 dnů byl předveden před prokurátora, který po jeho výslechu nařídil, aby byl propuštěn. Stěžovatel uvádí, že prokurátora informoval o zacházení, kterému byl po dobu zadržení vystaven, ten to

⁵⁴ HERCZEG, J. *Zákaz mučení a jeho relativizace v boji proti terorismu*. Trestněprávní revue, č. 7, 2006. ISSN 1213-5313. S. 203 – 208.

však popírá. Za 2 dny byl p. Askoy propuštěn na svobodu, během dalších 5 dnů byl hospitalizován s diagnózou oboustranného ochrnutí předloktí. V květnu roku 1993 podal stížnost Komisi pro porušení čl. 3, čl. 5 odst. 3, čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Úmluvy. V dubnu následujícího roku však jeho zástupce – otec - informoval Komisi o tom, že byl zastřelen 2 dny poté, co mu bylo telefonem vyhrožováno smrtí, pokud nevezme stížnost podanou Komisi zpět. Soud konstatoval, že tzv. palestinské zavěšení, kterému byl pan Aksoy podroben, bylo učiněno pouze s předchozím záměrem, neboť vyžadovalo jistou dávku příprav a nácviku. Bylo k němu přistoupeno s cílem dosáhnout stěžovatelova doznání nebo získání informací. Mimo značné utrpení, které mu muselo způsobit, vedlo k ochrnutí obou paží, které zmizelo až po určité době. Toto zacházení bylo natolik závažné a kruté, že ho lze označit pouze jako mučení, čímž byl porušen čl. 3 Úmluvy. Dále pak Soud konstatoval, došlo i k porušení čl. 8 Úmluvy, neboť prokurátor měl povinnost provést šetření, avšak i přes viditelné známky toho, že byl pan Aksoy mučen, k žádnému nedošlo, což je o to závažnější, že tak neučinil veřejný činitel, který byl povinen prošetřovat trestné činy. Vzhledem k tomuto a dalším skutečnostem Soud přiznal požadovanou náhradu ve výši 20.710,- GBP plus proplacení nákladů. Dále je třeba důkladné a účinné vyšetřování, které by vedlo k identifikaci a potrestání odpovědných osob.⁵⁵

Rozlišování mezi mučením, nelidským zacházením a ponižujícím zacházením není pro účely posouzení zákonnosti získání důkazů směrodatné, protože všechna tato jednání způsobují porušení čl. 3 Úmluvy. Každé mučení je zároveň nelidské a ponižující zacházení. Posuzování, do které kategorie dané jednání spadá, je víceméně relevantní a subjektivní. ESLP dokonce připouští, že některá jednání, která byla v minulosti označena „jen“ jako nelidská nebo ponižující, mohou být v budoucnu kvalifikována přísněji jako mučení, a to vše s ohledem na rostoucí nároky na dodržování lidských práv.⁵⁶

Mnoho z nás si jistě položí otázku, zda se nepřiklonit k tomu, aby tento nepřekročitelný požadavek zákonnosti byl oslaben, a to zejména v posledních

⁵⁵ BERGER, V. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. Praha: IFEC, 2000. 1. čís. vyd. ISBN 80-86412-23-7. S. 30 – 33.

⁵⁶ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 39 – 42.

letech, kdy je riziko terorismu obzvlášť aktuální. Je velmi těžké na tuto otázku odpovědět.

Tato otázka tak vyvolává velmi těžko řešitelná morální a etická dilemata. I výše uvedené kauzy Jalloh proti Německu či Gäfgen proti Německu nejsou jednoznačné a přinášejí mnoho dalších otázek. V prvním případě, Jalloh proti Německu, například to, jak jinak mohly vyšetřovací orgány reagovat? V první řadě mohly nechat stěžovatele odejít, což je zcela proti veřejnému zájmu na potírání drogové kriminality a ochraně společnosti před smrtícím účinkem drog. Zároveň také hrozilo, že se sáček protrhne a stěžovatel zemře, čímž bylo ohroženo jeho právo na život a povinnost státu jej chránit. Za druhé se vyšetřovatelé mohli pokusit od stěžovatele získat sáček proti jeho vůli. Ale jak? Dle ESLP měli počkat, až stěžovatel vyloučí sáček přirozenou cestou. Takový postup je však velmi kontroverzní z hlediska stěžovatelovy důstojnosti, intimity a práva na soukromí, a lze velmi důvodně předpokládat, že v takovém případě by se stěžovatel opět před ESLP dovolával porušení čl. 3 či čl. 8 Úmluvy. Stejně tak bylo stále ohroženo jeho právo na život, neboť dokud byl sáček v těle, stále hrozilo, že se protrhne. To však bylo dle ESLP ohroženo i v případě aplikace emetik a je tedy otázka, zda toto řešení představovalo tu nejlepší variantu. Ani samotní soudci ESLP se zde nemohli na jednoznačném stanovisku shodnout, což vyplývá z připojených disentů. Přesto však Soud vyslovil, že tato varianta správná nebyla, a to především i ze skutečnosti, že se vnitrostátní orgány rozhodly aplikovat emetikum s ohledem na získání důkazů a nikoliv s ohledem na ustanovení ochrany práva na život dotčené osoby. Pokud by tak učinily, je zřejmé, že by i ESLP měl rozhodování komplikovanější a možná i s jiným výsledkem. Podobné otázky ale vyvstaly i v druhé kauze – Gäfgen proti Německu. Gäfgen zavraždil chlapce, ukryl jeho tělo, a poté předstíral, že je stále naživu, když požadoval výkupné po jeho rodičích. Výkupné převzal a následně byl zadržen až na letišti při útěku. Využil svého práva neobviňovat sebe samého a odmítl udat místo, kde se chlapec nachází, přičemž všechny nechal v domnění, že je chlapec v pořádku. Rodiče i policisté se tak zcela důvodně obávali o jeho zdraví a život. Když policisté viděli, že po dobrém jim tuto informaci nesdělí, rozhodli se pohrozit mu fyzickým násilím. Vzhledem k tomu, že na tyto výhrůžky Gäfgen reagoval, k vlastnímu fyzickému násilí nikdy nepřistoupili. Do této situace se však přivedl Gäfgen sám – on vytvořil domnění, že je chlapec stále naživu, ale v bezprostředním ohrožení, on sám porušil zákonnou povinnost poskytnout

informaci potřebnou k ochraně jeho života pod záštitou práva neobviňovat sebe samého, jen on sám věděl, že je chlapec mrtvý. Policie se tak uchýlila pouze k slabé formě špatného zacházení spočívající ve výhrůžce ve velmi vypjaté situaci a kdy bylo zřejmé, že není jiné možnosti, má-li být život chlapce zachráněn. U těchto případů si lze zcela snadno položit základní otázku, tedy zda zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení platí absolutně, nebo zda existují okolnosti, za kterých je možné zohlednit ochranu základních práv poškozeného, především jeho právo na život, ochranu práva na život třetích osob a veřejný zájem.⁵⁷

3.1.2 Důkazy získané za pomoci agenta provokatéra

Agentem provokatérem může být pouze příslušník policie, který aktivní činností „směřuje k podněcování určité osoby (fyzické či právnické) ke spáchání konkrétního trestného činu s cílem získat usvědčující důkazy, a vyvolat její trestní stíhání, a jejímž důsledkem je vzbuzení úmyslu spáchat trestný čin podněcovanou osobou, ačkoliv předtím tato osoba žádný takový úmysl neměla.“⁵⁸

Naposledy chtěla zavést institut agenta provokatéra do českého právního řádu vláda v r. 2010, a to v rámci protikorupčního balíčku, který kromě tohoto obsahoval i institut korunního svědka.⁵⁹

Odhalování a prokazování některé trestné činnosti je velmi problematické (např. činnost spojenou s drogami, úplatkářství, obchod s dětmi a ženami, šíření pornografie, praní špinavých peněz apod.). Do této trestné činnosti je totiž zapojeno mnoho organizovaných zločineckých seskupení, která postupují velmi organizovaně a konspirativně, takže se do jejich struktur daří pronikat jen velmi obtížně. Také koneční spotřebitelé drog, osoby poskytující nebo přijímající úplatky, matky, které chtějí prodat své dítě, prostituuující ženy, osoby vyhledávající zakázaný

⁵⁷ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 58 – 61.

⁵⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2014 ze dne 25. 9. 2014. [cit. 15. 2. 2018].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/??WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTpjn%20AND%20%5Bspzn3%5D%3D301%20AND%20%5Bspzn4%5D%3D2014&SearchMax=1000&Start=1&Count=15&pohled=1

⁵⁹ NEJEDLÝ, J.: *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu*. Trestněprávní revue, 2010, ročník 9., č. 6. ISSN 1213 – 5313.

pornografický obsah i osoby peroucí špinavé peníze nemají zájem svědčit proti jejich členům v řízení před soudem, či se přímo sami zapojují do trestné činnosti. To vše pak vyvolává potřebu využívat některé netradiční formy šetření v těchto věcech a snahu policejních orgánů proniknout do struktur těchto zločineckých uskupení. Pak však vyvstává další problém, a to procesní využití důkazů, které se tímto podařilo získat, nebo i přípustných intervencí policistů vystupujících v utajení. Policejní provokační metody jsou využívány v řadě zemí. Jde už tedy jen o to, jak posoudit co je a co není policejní provokace, a zda je přípustná či nepřípustná.⁶⁰

System řízené provokace v boji proti korupci byl zaveden na Slovensku. Je upraven v § 117 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z.z. trestního řádu, který stanoví, že *„Konanie agenta musí byť v súlade s účelom tohoto zákona a musí byť úmerné protiprávnosti konania, na odhaľovanie, zisťovanie alebo usvedčovanie, ktorého sa zúčastňuje. Agent nesmie iniciatívne navádzať na spáchanie trestného činu; to neplatí, ak ide o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa a zistené skutočnosti nasvedčujú, že páchatel by spáchal taký trestný čin aj vtedy, aby príkaz na použitie agenta nebol vydaný.“*⁶¹ I toto ustanovení je značně kontroverzní a některé rozsudky, založené na důkazech získaných za pomoci agenta provokatéra, již slovenský Ústavní soud zrušil. Ministerstvo spravedlnosti Slovenské republiky navrhlo toto ustanovení z trestního řádu vypustit již před několika lety, ale stále jej trestní řád obsahuje.

Zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu by možná mohlo být populárním krokem, ale zcela určitě je slepou uličkou k potírání korupce, neboť je v rozporu s právem na spravedlivý proces.⁶²

Provokací myslíme komisivní jednání směřující k tomu, aby jiná osoba spáchala trestný čin. Jednáním provokatéra se tedy rozumí takové jednání, které má v druhém vzbudit rozhodnutí spáchat trestný čin a bez kterého by ke spáchání trestného činu nedošlo. Ve své podstatě se tak jedná o návod k trestnému činu (§ 24 odst. 1, písm. b), případně pomoc či organizátorství (§ 24 odst. 1, písm. a) či c).

⁶⁰ SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., WORATSCHOVÁ, V.: *Posuzování policejní provokace*. Trestněprávní revue, 2002, ročník 1., č. 11. ISSN 1213 – 5313.

⁶¹ § 117 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok. [18.02.2018]. Dostupné z <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301#cast1>

⁶² HERCZEG, J.: *Systém řízené provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie, 2011, č. 4. ISSN 1210 – 6348.

V českém právním řádu není tedy institut agenta provokatéra či problematika provokace vůbec upravena, tato problematika je spíše řešena v rámci soudního rozhodování. Především judikatura ESLP vychází při posuzování policejní provokace z toho, že zatímco operace tzv. infiltrovaných agentů při objasňování trestných činů není obecně zakázána, provokace k jejich spáchání dovolena za žádných okolností není.

Principy pro posuzování policejní provokace v trestním řízení byly ESLP poprvé vysloveny v precedenčním rozsudku ve **věci Teixeira de Castro proti Portugalsku**. Zde se Soud zabýval odsouzením Teixeira de Castro pro prodej 20 gramů heroinu policistům v utajení. Dle nich byl podezřelý z konzumace drog a proto jej utajení policisté požádali o zprostředkování koupě několika kilogramů hašiše. Neuspěli a tak se na něj obrátili znovu s žádostí o dodání výše uvedeného množství heroinu. To také s pomocí dalších známých učinil a byl poté odsouzen na šest let odnětí svobody. ESLP ale v této věci shledal postup národních soudů za rozporný s čl. 6 odst. 1 Úmluvy a konstatoval, že Úmluva nebrání „...*aby ve stadiu předběžného vyšetřování, pokud to povaha trestné činnosti může ospravedlnit, bylo spoléháno na zdroje, jakými jsou utajení informátoři, avšak jejich pozdější použití soudem pro ospravedlnění odsouzení je již jiným problémem.*“ Musejí být splněny i další podmínky, a to i v případě obchodu s drogami, neboť „...*Veřejný zájem nemůže ospravedlnit použití důkazů získaných v důsledku policejní provokace.*“ V tomto případě ESLP shledal za určující, že celá operace nebyla nařízena ani kontrolována soudem, Teixeira měl čistý trestní rejstřík, požadovanou drogu neměl k dispozici, ale opatřil ji prostřednictvím jiných osob, a to z podnětu policistů. Vyprovokování agentem (policíí) ke spáchání trestného činu a použití takto získaných důkazů v trestním řízení je dle ESLP natolik závažné, že má za následek definitivní zbavení trestního řízení spravedlivého charakteru, a to od počátku. **Vnitrostátní právo nesmí použití takových důkazů povolit a žádný veřejný zájem jej nemůže ospravedlnit.**⁶³

Jiná situace nastane ale v případě, že **prvotní impuls vzejde od „provokované osoby“** nebo v případě, kdy **jednání agenta nedosahuje takové míry, že by spáchání trestného činu vyprovokovalo** (např. **kauza Calabro proti Itálii a Německu**, kdy policejní agent dal pouze najevo svoji ochotu dovézt a prodat

⁶³ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 17.

velmi významné množství drog, avšak teprve následně byl spontánně kontaktován stěžovatelem, který vše vyjednal a domluvil – jeho stížnost tak byla ESLP zamítnuta). I jednání infiltrovaných agentů je chtě nechtě na hranici respektování zákazu policejní provokace, kdy by jejich přílišná pasivita mohla být nápadná a pokazit zdárný průběh operace. Ve věcech korupce naopak ESLP považuje za sice aktivní, avšak neprovokativní jednání policistů, kteří jen umožní spáchání trestného činu např. tím, že korumpujícímu poskytnou finanční prostředky pro uplacení kompromitovaného. **Zákaz provokace v evropském právu se vztahuje pouze na státní agenty, ne na soukromé osoby, ledaže by jednaly na pokyn státních orgánů.**⁶⁴

Toto rozlišení je nejen problematické, ale i potřebné, stejně jako odhalování a prokazování některé trestné činnosti (např. činnost spojenou s drogami, úplatkářství, obchod s dětmi a ženami, šíření pornografie, praní špinavých peněz apod.). Do této trestné činnosti je totiž zapojeno mnoho organizovaných zločineckých seskupení, která postupují velmi organizovaně a konspirativně, takže se do jejich struktur daří pronikat jen velmi obtížně. To pak vyvolává potřebu využívat některé netradiční formy šetření v těchto věcech a snahu policejních orgánů proniknout do struktur těchto zločineckých uskupení. Pak ale vyvstává další problém, a to procesní využití důkazů, které se tímto podařilo získat, nebo i přípustných intervencí policistů vystupujících v utajení. Policejní provokační metody jsou využívány v řadě zemí. Jde už tedy jen o to, jak posoudit co je a co není policejní provokace, a zda je přípustná či nepřípustná.

V České republice je významným judikátem **rozhodnutí Ústavního soudu** z r. 2000, kdy se justiční orgány poprvé zabývaly námitkou policejní angažovanosti. Jednalo se o případ policisty, který se na setkání s vyšetřovanou osobu choval způsobem, který si tato osoba vyložila jako žádost o úplatek. Kontaktovala proto Inspekci Ministerstva vnitra, s níž byl dojednáán další postup. Na setkání v restauraci zmíněná osoba předala policistovi pod stolem obálku s částkou 250.000,- Kč. Policista jej přijal a následně byl zatčen. Jeho námitky spočívaly v tvrzení, že se jedná o policejní provokaci, neboť o žádný úplatek nežádal. Kromě jiného i výši úplatku – a tedy i případnou trestní sazbu – určili

⁶⁴ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 19 – 22.

policisté. Ústavní soud žádosti vyhověl a způsob určení výše úplatku označil za nepřijatelný. Kromě toho uvedl, že „*Je nepřipustným porušením čl. 39 Listiny a čl. 7 odst. 1 Úmluvy, pakliže jednání státu (policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestní jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu, jeho dokonání apod.). Jinými slovy nepřipustný je takový zásah státu do skutkového děje, jenž ve své komplexnosti tvoří trestný čin, resp. takový podíl státu na jednání osoby, jehož důsledkem je trestní kvalifikace tohoto jednání.*“⁶⁵ V dalším nálezu toto rozvádí a konstatuje, že „*Je nepřipustné, aby policejní orgány, jako orgány státu naváděly jiného ke spáchání trestné činnosti, posilovaly jeho vůli spáchat trestný čin či mu jakoukoliv formou pomáhaly. Je totiž nepřipustným porušením článku 39 Listiny, jestliže jednání státní orgánů (policie) se stává součástí skutkového děje, celé posloupnosti úkonů, z nichž se trestné jednání skládá (např. provokace či iniciování trestného činu).*“⁶⁶

Dalším významným rozhodnutím je usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 885/2013 ze dne 13. 8. 2013, který vymezil, co je a co není policejní provokace. Stanoví, že **za policejní provokaci se považuje aktivní činnost policejního orgánu směřující k podněcování určité osoby ke spáchání konkrétního trestného činu**, popř. k doplňování jeho znaků, k podstatnému navyšování jeho rozsahu nebo jiné změně jeho právní kvalifikace k tíži podněcované osoby. **Za policejní provokaci však nelze považovat „postupy policejního orgánu, při nichž dochází za zákonných podmínek k realizaci procesních institutů předstíraného převodu a použití agenta, tedy je-li obsahovou náplní jeho činnosti policejní kontrola..... O policejní provokaci se tudíž nejedná v případech pouhého pasivního monitorování připravované nebo probíhající trestné činnosti policejním orgánem nebo jím pověřenými osobami a dále i aktivní účasti policejního orgánu na přípravě nebo páčení trestného činu za podmínek stanovených trestním řádem ...netvoří-li aktivita příslušníků policie nebo**

⁶⁵ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 597/99 ze dne 22. 6. 2000, zveřejněno pod N 97/18 SbNU 345. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=34418&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁶⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 710/01 ze dne 25. 6. 2003, zveřejněno pod N 100/30 SbNU 437. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=39321&pos=1&cnt=1&typ=result>

pověřených osob v probíhající ději trestného jednání podstatný nebo určující prvek trestného činu a jestliže sám pachatel si počínal aktivně a cílevědomě...“⁶⁷

Převážně z judikatury ESLP vyplývá zákaz použití důkazů získaných díky provokaci státních agentů. Každé připuštění důkazů, resp. plodů provokace v trestním řízení způsobuje automaticky nespravedlivost trestního řízení, avšak v některých případech ESLP zohledňuje význam důkazů pořízených díky zakázané policejní provokaci pro uznání viny. K porušení tak nedochází automaticky.⁶⁸

V souladu s judikaturou ESLP rozhodoval i např. Nejvyšší soud ve výše zmiňovaném rozhodnutí sp. zn. Tpjn 301/2014, ze kterého jasně vyplývá, že pro posouzení provokace je zásadní to, zda pachatel jedná z podnětu policie či nikoliv, resp. posouzení otázky, co vedlo osobu ke spáchání daného trestného činu, a zda již v momentě, kdy došlo k jednání s agentem, měla tato osoba již úmysl takového trestného činu se dopustit nebo ne. Nejvyšší soud také zdůrazňuje absolutní neúčinnost takto získaných důkazů.⁶⁹

Jednoduše (a Městským soudem v Praze při rozhodnutí sp. zn. 7 To 266/2002) řečeno: „...*není (...) možné připustit, aby orgán činný v trestním řízení vyvolal určitý trestný čin a jeho pachatele poté stíhal.*“⁷⁰

Za další podstatné vady řízení můžeme považovat např.:

- výslech obviněného v době, kdy nemá obhájce, ač se jedná o případ nutné obhajoby a tento výslech není neodkladným úkonem

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 885/2013 ze dne 13. 8. 2013. [cit. 20. 3. 2018].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FBE2DE58E55DB3F8C1257D4E004AE52?openDocument&Highlight=0,

⁶⁸ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 29 – 33.

⁶⁹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn301/2014 ze dne 25. 9. 2014. [cit. 11. 10. 2017].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/??WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTpjn%20AND%20%5Bspzn3%5D%3D301%20AND%20%5Bspzn4%5D%3D2014&SearchMax=1000&Start=1&Count=15&pohled=1

⁷⁰ NEJEDLÝ, J.: *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu*. Trestněprávní revue, 2010, ročník 9., č. 6. ISSN 1213 – 5313.

- obstarání důkazu při nezákonném procesním úkonu (např. při nepovolené domovní prohlídce atd.)
- získání výpovědi obviněného s použitím kapciózních a sugestivních otázek
- výslech svědka bez náležitého poučení o právu odmítnout výpověď a o zákazu výslechu
- znalecký posudek podaný znalcem, u kterého vzhledem k jeho vztahu k věci, k orgánům činným v trestním řízení nebo ke stranám, lze pochybovat o jeho nepodjatosti
- výslech svědka v době, kdy bylo vedeno řízení proti uprchlému a nebyly splněny zákonné podmínky stanovené § 302 a násl.
- výslech obviněného za záměrně vytvořených okolností, které výrazně nepříznivě ovlivňují jeho psychický stav
- získání a použití záznamu telekomunikačního provozu porušením § 88 nebo údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu s porušením § 88 a)
- použití poznatků z důkazů, které soud využil jako podklad pro své rozhodnutí učiněné po hlavním líčení, ale které v tomto hlavním líčení nebyly provedeny řádně či vůbec
- důkazy získané nad rámec úkonů, které slouží k odstranění naléhavého nebezpečí při vstupu do obydlí, jiných prostor či na pozemek (např. při prohlídce objektu z důvodu, zda je zde uložena výbušná nálož, může dojít k nalezení této nálože, a tedy i jejího zajištění jako důkazu pro trestní řízení pokračovat v domovní prohlídce, aniž by byly splněny podmínky pro její provedení)⁷¹

Například v rozhodnutí č. 25/I z r. 1990 Nejvyšší soud konstatuje, že pokud se koná výslech obviněného, který není neodkladným úkonem v době, kdy obviněný ještě nemá obhájce, nemůže ani obviněný svým prohlášením, že souhlasí s výslechem bez účasti obhájce, zhojit vadu takto provedeného důkazu. Takovýto důkaz je absolutně neúčinným a nelze ho v trestním řízení dále použít.⁷²

⁷¹ ŠÁMAL, P. *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu*. Trestněprávní revue, č. 12, 2008. ISSN 1213-5313. S.354.

⁷² NETT, A. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Brno: Vydavatelství MU, 1995. S 57. ISBN 80-210-1163-7. S 19.

3.1.3 Důkazy získané porušením práva na soukromí

ESLP v tomto případě zkoumá, zda nároky na porušení tohoto práva byly nezbytné. K tomuto je třeba zvláště posoudit ***povahu zásahu; *rozsah zásahu; *situaci, ve které k zásahu došlo a *naléhavost společenské potřeby na sporném zásahu do soukromí.**⁷³

V případě odposlechů se ESLP zabývá nezbytností v menším měřítku, neboť přezkum těchto záruk byl postupem času atrahován přezkumem splněním podmínky zákonnosti. **V případě domovních prohlídek** je naopak přezkum nezbytnosti klíčový, a to především v souvislosti se souladem s čl. 8 Úmluvy. ESLP prověřuje především relevantnost a dostatečnost důvodů pro použití takového opatření a dodržení zásady proporcionality. V rámci testu proporcionality pak nejdříve zkoumá, zda vnitrostátní právní úprava a praxe poskytují dostatečnou záruku proti zneužití (k testu proporcionality pak blíže pojednáno na konci této kapitoly). Zde ESLP přihlíží především k **závažnosti vyšetřovaného trestného činu; *způsobu a okolnostem nařízení opatření (např. možnost opatření alternativních důkazů) *k obsahu a rozsahu opatření a *způsobu provedení s ohledem na povahu prohledávaného místa a přijatá opatření, která mají omezit rozumně dopad státu (včetně přítomnosti neustranných pozorovatelů) *rozsah možných dopadů na pověst dotčené osoby.* V některých případech nemusí být nezbytné, aby byla dotčená osoba o prohlídce předem informována, neboť by mohla zlikvidovat důkazy. Každopádně je ale pozitivní, pokud je dotčená osoba při prohlídce přítomna a má možnost kontaktovat advokáta, dále pokud nařízení prohlídky přesně specifikuje, jaké věci mají být nalezeny a je dostatečně odůvodněna. Pod pojem porušení práva na soukromí spadají i **nucené prohlídky osobní či případně odběr krve, slin, moči či otisků prstů a slin.** Zde je třeba zohlednit nejen **povahu a závažnost trestného činu, ale i *kategorii dotčené osoby (dospělý/nezletilý/podezřelý/obviněný apod.) a *časové omezení uchovávání osobních údajů.* Některé důkazy, které jsou sice získané v souladu s vnitrostátním právem i částečně s čl. 3 Úmluvy, se mohou dostat do rozporu s čl. 8 Úmluvy a stát se tak nezákonnými, pokud jejich uchovávání nesplňuje podmínky tohoto

⁷³ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.* Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 88.

ustanovení (např. není upraveno vnitrostátním právem nebo je tato úprava nedostatečná, případně uchovávání neodpovídá podmínce nezbytnosti).⁷⁴

I zde ESLP vyjádřil principy, dle kterých je možné posoudit použitelnost takto získaných důkazů – **důkazy získané porušením práva na soukromí** se jednak vztahují k **porušení práva na spravedlivý proces**, tak i k zásadě **nevypovídat a neobviňovat sebe samého** (zásada nemo tenetur).⁷⁵

3.2 Relativně neúčinný důkaz

Relativně neúčinnými důkazy jsou takové důkazy, ke kterým nelze přihlížet při hodnocení skutkového stavu věci do doby, než je vada odstraněna. Od absolutně neúčinných důkazů je tak můžeme odlišit právě tím, že tuto vadu lze dodatečně odstranit a tím důkaz konvalidovat. Jedná se především o důkazy, které lze provést při úkonu, ke kterému je nutný souhlas určité osoby nebo orgánu (např. souhlas státního zástupce k nařízení osobní prohlídky – nedostatek souhlasu lze zhojit jeho dodatečným udělením nebo např. není podepsána některá strana protokolu o výslechu obviněného – bude dodatečně podepsána).⁷⁶

Procesní vadu, ke které došlo při opatřování nebo provádění důkazu a která vedla k neúčinnosti důkazu, je třeba v dalším řízení (pokud je to možné), napravit, a to zpravidla opakováním vadně provedeného úkonu. Poté, co je vada absolutně neúčinného důkazu napravena opakování příslušného úkonu (popř. je jinak odstraněna jeho podstatná vada), lze zpravidla v dalším řízení použít pouze nový, bezvadně opatřený a provedený důkaz. Původně vadně provedený důkaz lze v dalším řízení použít pouze v případech relativní neúčinnosti.⁷⁷

⁷⁴ NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2. S. 88 – 93.

⁷⁵ tamtéž, s. 93.

⁷⁶ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 413.

⁷⁷ ŠÁMAL, P.: *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu*. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 12. ISSN 1213 – 5313.

„Česká trestněprávní nauka považuje zákonnost za hodnotu důkazu. Neúčinnost důkazu je chápána jako právní následek porušení zákonnosti. Stupeň nezákonnosti je dán charakterem vady, která způsobuje buď relativní nebo absolutní neúčinnost důkazu.“⁷⁸ Pokud je to možné, je nutné procesní vadu, která vedla k neúčinnosti důkazu, napravit. Zpravidla se tak děje opakováním vadně provedeného procesního či důkazního úkonu s dodržением všech příslušných procesních předpisů. Pokud se tak nestane přímo v rámci daného procesního stadia, je možné tohoto zhojení docílit např. vrácením věci státnímu zástupci k došetření po předběžném projednání či vrácením věci k novému projednání a rozhodnutí odvolacím soudem apod. **Pokud je napravena vada absolutně neúčinného důkazu opakováním příslušného úkonu trestního řízení či je jinak odstraněna jeho podstatná vada, lze v dalším řízení použít pouze nový, bezvadně opatřený a provedený důkaz. Původně vadně provedený důkaz lze v dalším řízení použít pouze v případech relativní neúčinnosti a tedy jeho dodatečném zhojení.**⁷⁹

Ústavní soud se k zákonnosti důkazů vyjádřil např. ve svém nálezu II. ÚS 291/2000, kdy konstatoval, že „Procesní podmínky řízení vyjádřené příslušnou právní úpravou a respektující citovaný článek Listiny jsou nepřekročitelnou hranicí, ve které se musí odehrávat trestní proces. Prokázání viny obviněného je možné pouze na základě nepochybně zjištěných skutečností a za použití procesních prostředků, které trestní řád umožňuje použít. **Důkaz získaný nezákonným donucením je absolutně neúčinný a v trestním řízení jej nelze použít (§ 89 odst. 3 trestního řádu).** Z toho vyplývá, že obecné soudy jsou povinny zabývat se všemi okolnostmi, které zákonnost použitého důkazu zpochybňují“⁸⁰

Co však s důkazy získanými na základě neúčinných důkazů? Např. byly opatřeny důkazy na základě nezákonné domovní prohlídky či obviněný byl hrozbou násilí donucen k výpovědi a na základě této výpovědi byly získány další věcné či jiné důkazy. Je samozřejmé, že taková nezákonná domovní prohlídka nebo vynucená výpověď obviněného je pro další řízení neúčinná a nepoužitelná, avšak

⁷⁸ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S. 48.

⁷⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S. 413.

⁸⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 291/2000 ze dne 11. 6. 2002, zveřejněno N 69/26 SbNU 207. [cit. 21. 10. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=36015&pos=1&cnt=1&typ=result>

další důkazy, pokud byly opatřeny a provedeny zákonným způsobem, účinné dle dosavadní praxe jsou. Je však takový postup správný? Není třeba odmítnout připuštění účinnosti důkazů získaných na základě nezákonných důkazů? V české trestněprávní teorii je dlouhou dobu akceptována zásada, že otrávený strom plodí zdravé ovoce.

Nezákonný důkaz je vždy důkazem nepřipustným, to však naopak neplatí, neboť i zákonně získaný důkaz může být pro potřeby dokazování v trestním řádu nepřipustný.⁸¹

3.3 Teorie konfliktu zájmu a hodnot

Tato teorie je používána např. v německém trestním procesu. Zde rozlišují dvě skupiny důkazních zákazů – *a) zákaz provedení důkazu* (např. skutečnosti tvořící státní tajemství, zákaz použití hypnózy při výslechu apod.) a *b) zákaz využití důkazů*. Pokud však nastane situace, kdy určitý důkaz, přestože bylo jeho provedení zakázáno, byl proveden. V takovém případě už tento důkaz existuje a je třeba s ním nějak naložit. Všeobecně se uznává, že ne každé porušení důkazního zákazu způsobuje automaticky neúčinnost tohoto důkazu – některé porušení je málo důležité, některé porušení je i dodatečně zhojitelné. Německá trestněprávní teorie i judikatura zastávají názor, že pouhé porušení předpisů materiálního práva nevede automaticky k neúčinnosti nezákonně získaného důkazu. Při rozhodování o přípustnosti takového důkazu se opírají o výše zmíněnou teorii konfliktu zájmů, kdy nejdůležitější roli zastává závažnost deliktu (v případech nejzávažnější kriminality důkaz připuštěn bývá, naopak např. u trestného činu podvodu nikoliv).⁸²

Česká trestně právní teorie při řešení účinnosti důkazů vychází také z koncepce konfliktu zájmů a hodnoty důkazů, tedy hodnocení závažnosti, pravdivosti a zákonnosti.⁸³ Toto hodnocení je pak prováděno v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů.

⁸¹ KOCINA, J.: *Záznamy telefonických hovorů pořízené třetími osobami jako důkaz*. Bulletin advokacie, 2009, č. 3. ISSN 1210 – 6348.

⁸² NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S. 22 – 26.

⁸³ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S. 9.

Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích mimo hodnoty zákonnosti, závažnosti a pravdivosti uvádí navíc i hodnotu věrohodnosti a uvádí, že „*Hodnocením důkazů se rozumí myšlenková činnost soudu, kterou je provedeným důkazům přisuzována hodnota závažnosti (důležitosti) pro rozhodnutí, hodnota zákonnosti, hodnota pravdivosti, popřípadě hodnota věrohodnosti.*“⁸⁴

Teorie konfliktu (střetu) zájmu má tak velký vliv na posuzování přípustnosti a zákonnosti. **Dle ní je vždy nutné řádně posoudit, zda je lepší upřednostnit zájem na trestním postihu pachatele nebo na ochraně lidských práv a svobod.** Základním hlediskem je u tohoto posuzování závažnost trestného činu, druh porušeného práva a stupeň jeho narušení. Existují tak názory, že u závažných trestných činů by měl být důkaz získaný porušením lidských práv přípustný a naopak – u méně závažných trestných činů by takovýto důkaz být přípustný neměl. **Česká trestněprávní teorie i praxe se spíše kloní k závěru, že plody z otráveného stromu jsou zdravé,**⁸⁵ tj. nezákonný důkaz je pro další řízení neúčinný a nepoužitelný, ale další důkazy, které již byly opatřeny a provedeny zákonným způsobem, přípustné jsou.

3.4 Test proporcionality

Test proporcionality je standardně využíván při řešení kolize dvou nebo více chráněných subjektivních, resp. lidských práv. V trestním právu souvisí i se zásadou přiměřenosti. Pokud dojde k takovému střetu, kdy na dvou protilehlých stranách stojí možnost porušení toho kterého lidského práva, je nutné tento spor **řešit tak, aby hodnotnější právo z těchto dvou proti sobě stojících bylo chráněno s co nejmenším omezením méně hodnotného práva.**

Princip proporcionality provází celé trestní řízení. Trestní řád k tomu sám v § 2 odst. 4 stanoví, že „*Trestní věci projednávají (orgány činné v trestním řízení) s plným šetřením práv a svobod zaručených Listinou základních práv a svobod a mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách, jimiž je*

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1689/99 ze dne 30. 5. 2000. [cit. 21. 10. 2017]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/61466DB81925124CC1257A4E0064FD38?openDocument&Highlight=0,

⁸⁵ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S 40 – 44.

Česká republika vázána; při provádění úkonů trestního řízení lze do těchto práv osob, jichž se takové úkony dotýkají, zasahovat jen v odůvodněných případech na základě zákona a v nezbytné míře pro zajištění účelu trestního řízení.“ Pokud úkony trestního řízení nejsou podrobeny testu proporcionality, tak nelze považovat takový postup orgánu činného v trestním řízení za učiněný v souladu s tímto ustanovením.⁸⁶

Při testu proporcionality je třeba postupovat v přesně stanovených krocích:

- 1) hledisko vhodnosti – nejprve se posuzuje možnost splnění sledovaného účelu; je daný zásah způsobilý k dosažení cíle?
- 2) hledisko potřebnosti – druhým krokem se posuzuje, zda je daný zásah nutný; nejde požadovaného cíle dosáhnout i jinak, šetrněji?
- 3) hledisko přiměřenosti – třetím krokem se hodnotí přiměřenost v užším smyslu; vzájemně se poměřují újma na právech a veřejný zájem na takovém zásahu, neboť újma nesmí být nepřiměřená ve vztahu k sledovanému cíli; zařazení lidského práva v systému práv či další negativní dopady omezení práva⁸⁷

Nelze však jen vzájemně poměřovat kolidující práva, ale je nutné i požadovat šetření podstaty a smyslu omezovaného základního práva. Dále je také nutné využít všechny možnosti minimalizace zásahu do tohoto práva. V zásadě se pak postupuje tak, že se základní práva stojící v kolizi identifikují, a pokud není možné zachovat co nejvíce z obou práv, je dána přednost tomu, jemuž více svědčí obecná idea spravedlnosti.⁸⁸

Výše uvedenému se věnuje i několik nálezů Ústavního soudu, např. v nálezu I. ÚS 1835/07 ohledně provedení daňové kontroly bez konkrétního důvodu konstatoval, že *„...se jedná o zákonem aprobované omezení osobní sféry jednotlivce. Takové omezení, kromě toho, že musí být stanoveno zákonem, musí současně sledovat určitý cíl a být ve vztahu k tomuto cíli přiměřené. ...každý zásah do osobní sféry jednotlivce, ať už je činěn v rámci jakéhokoliv postupu státu vůči jednotlivci, musí být ospravedlněn konkrétní skutečností, resp. důvodem takového*

⁸⁶ VUČKA, J. *Test proporcionality při zajišťování důkazů*. Trestněprávní revue, č. 9, 2010. ISSN 1213-5313. S.291.

⁸⁷ VUČKA, J. *Test proporcionality při zajišťování důkazů*. Trestněprávní revue, č. 9, 2010. ISSN 1213-5313. S.291

⁸⁸ tamtéž

omezení a nikoliv proveden pouze proto, že orgán státu je takovou pravomocí formálně nadán.“⁸⁹

Dalším významným a často odkazovaným rozhodnutím Ústavního soudu je rozhodnutí Pl. ÚS 4/94, ve kterém část poslanců napadla ustanovení trestního řádu vzhledem k institutu anonymního svědka. Ústavní soud konstatuje, že „*Vzájemné poměrování ve vzájemné kolizi stojících základních práv a svobod spočívá v následujících kritériích: Prvním je kritérium vhodnosti, tj. odpověď na otázku, zdali institut, omezující určité základní právo, umožňuje dosáhnout sledovaný cíl (ochranu jiného základního práva)....Druhým kritériem poměrování základních práv a svobod je kritérium potřeby, spočívající v porovnání legislativního prostředku, omezujícího základní právo, resp. svobodu, s jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod.... Třetím kritériem je porovnání závažnosti obou v kolizi stojících základních práv...Lze tudíž konstatovat, že, v případě závěru o opodstatněnosti priority jednoho před druhým ze dvou v kolizi stojících základních práv, je nutnou podmínkou konečného rozhodnutí rovněž využití všech možností minimalizace zásahu do jednoho z nich. Tento závěr lze odvodit i z ustanovení čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.*“⁹⁰

Ústavní soud se vyjádřil k principu proporcionality i v daňovém řízení v rozhodnutí II. ÚS 703/06: „*Je přesto povinností správce daně při uplatňování jednotlivých procesních institutů postupovat v souladu s principem proporcionality a minimalizovat zásahy tak, aby se konkrétní procesní postup nestal vůči jednotlivci nepřiměřeným a v důsledku porušujícím právo na informační autonomii jednotlivce.*“⁹¹

⁸⁹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1835/07 ze dne 18. 11. 2008, zveřejněno pod N 196/51 SbNU 375. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=60800&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁹⁰ Rozhodnutí pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994, zveřejněno pod N 46/2 SbNU 57. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=27131&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁹¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 703/06 ze dne 21. 4. 2009, zveřejněno pod N92/53 SbNU 181. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=62211&pos=1&cnt=1&typ=result>

Lze tak dojít k závěru, že pokud byl úkon proveden tak, aniž prošel testem proporcionality (či některým z jeho kroků), nebyl proveden v souladu se zákonem, a proto by v dalším řízení neměl být použitelný jako důkaz.

Vučka k tomu dále ve svém článku uvádí, že „*v podmínkách materiálního právního státu nemohou orgány veřejné moci provádět určité úkony jen proto, že mají zákonné zmocnění konat daný druh úkonů. Kromě formálního oprávnění je nutné vždy zkoumat, zdali jsou věcné důvody provést takový úkon. Pokud je takovým úkonem zasahováno do práv určité osoby, je nutné zkoumat, zdali existují důvody k zásahu konkrétně do práv této osoby.*“ Jako příklad udává situaci, kdy byla odebírána DNA pracovníkům Hradní stráže či Vojenské kanceláře prezidenta kvůli podezření na psaní hanopisů veliteli Hradní stráže. Přestože byly tyto hanopisy obviňovaly dotyčného z osobních i profesních poklesků, byly vzorky DNA odebírány plošně a zcela naslepo, aniž by bylo vůči daným pracovníkům nějaké konkrétní podezření. Takovéto plošné odebírání vzorků je známé např. z případu vraždy dívky v Kmětiněvsi. Každopádně by mělo být používáno v boji s nejzávažnější kriminalitou, neboť jen v takovém případě je možné odůvodnit tak zásadní zásah do práv osob. Je zcela jasné, že při porovnání trestného činu vraždy a trestného činu pomluvy jde v případě odebírání vzorků DNA o zcela excesivní zásah do práv osob a takový zásah zcela jistě nebude legální. Před provedením takového důkazu, jímž se významně zasáhne do práv osob, je třeba posoudit, zda závažnost prověřovaného či vyšetřovaného trestného činu koresponduje s intenzitou zásahu do práv této osoby.⁹²

Test proporcionality je tak brán jako nástroj, který chrání základní práva před jejich nadměrným omezováním či jejich popíráním. Pomáhá soudům při přezkumu souladu aktů veřejné moci se základními právy. Postupem času se významnějším krokem analýzy soudů stalo ospravedlnění zásahu, neboť téměř každé opatření veřejné moci ukládající nějakou povinnost jednotlivci koliduje s jeho základními právy. K přezkumu toho, zda je takový zásah ospravedlnitelný, je pak třeba aplikovat výše uvedený test proporcionality.⁹³

⁹² VUČKA, J. *Test proporcionality při zajišťování důkazů*. Trestněprávní revue, č. 9, 2010. ISSN 1213-5313. S.290 – 293.

⁹³ ČERVÍNEK, Z. *K aplikaci testu proporcionality na socio-ekonomická práva*. Právní prostor, 2017. ISSN 2336-4114.[13. 11. 2017]. [online]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-aplikaci-testu-proporcionality-na-socio-ekonomicka-prava/params/diskuze/login>

4 Přípustnost důkazních prostředků

Důkazní prostředky jako prostředky, jejichž prostřednictvím lze zjistit skutečnosti důležité pro rozhodování, jsou obecně upraveny v § 89 odst. 2 trestního řádu. Ten uvádí, že *„Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání...“*⁹⁴

Tento výčet není taxativní, ale demonstrativní, neboť zákon vyjmenovává pouze některé – nejčastěji využívané - důkazní prostředky. Z tohoto usuzujeme, že daný výčet je možné doplnit dalšími, výslovně nezmíněnými, důkazními prostředky.

Vzhledem k omezenému rozsahu v této kapitole uvedu pouze výpověď obviněného, rekognici a odposlech a záznam telekomunikačního systému vzhledem k nejčastějším vadám, které mohou způsobit jejich nepřípustnost pro další řízení.

4.1 Výpověď

Výpovědi obviněného a svědka patří k nejčastěji využívaným důkazním prostředkům a až na některé odlišnosti se jejich provádění víceméně shoduje. Tyto odlišnosti plynou ze zřejmé odlišnosti jejich postavení.

4.1.1 Výpověď obviněného

Vzhledem k tomu, že předmětem trestního řízení je jednání obviněného, je také obviněný jako jediný způsobilý poskytnout orgánům činných v trestním řízení nejvěrnější popis události i okolností, za kterých byl čin spáchán.⁹⁵

Je však třeba mít na zřeteli, že výpověď obviněného je nejen důkazním prostředkem, ale i prostředkem obhajoby obviněného, a dle toho výpověď obviněného i hodnotit. Nelze připustit, aby doznání obviněného bylo jediným důkazem proti obviněnému a na základě tohoto vynést odsuzující rozsudek. K výše

⁹⁴ Část první, hlava pátá, § 89 odst. 2 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

⁹⁵ CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6. S 246.

uvedenému se vyjádřil i Ústavní soud v nálezu I. ÚS 864/2011, který konstatoval, že *obsah doznání obviněného se považuje za věrohodný jen tehdy, je-li jeho věrohodnost prokázána dalšími věrohodnými důkazy; nelze připustit možnost, aby ze způsobu obhajoby bylo usuzováno na vinu obviněného za neexistence nebo slabosti jiných usvědčujících důkazů, nebo na ni usuzovat z osobních charakteristik obviněného; takový postup soudu by znamenal potlačování práva na obhajobu, byl by v rozporu s presumpcí neviny a vyhledávací zásadou.*⁹⁶

V § 92 odst. 1 trestního řádu je i vyjádřena důležitá zásada, zásada **nemo tenetur, tj. právo neobviňovat sebe samého**, a to větou „*Obviněný nesmí být žádným způsobem donucován k výpovědi nebo doznání.*“

Otázky, které jsou kladeny při výslechu obviněnému, musí být jasné a srozumitelné, naopak je zakázáno kladení otázek kapciózních (předstírající nepravdivou skutečnost či svádějí obviněného k odpovědi, jakou si přeje vyslyšající) nebo sugestivních (naznačující, jak má odpovědět). Zákaz pokládání těchto otázek je stanoven zákonem, proto nedodržení této povinnosti může vést k absolutní neúčinnosti důkazu získaného takovýmto výslechem.⁹⁷

Orgán činný v trestním řízení může obviněného vyzvat k **napsání potřebného počtu slov**. Odmítne-li to obviněný, je třeba získat srovnávací materiál jiným způsobem (např. výzvou k vydání věci dle § 78 či jejím odnětím dle § 79). Toto posouzení pravosti rukopisu slouží pouze k poměření, zda rukopis na posuzované písemnosti pochází od obviněného či nikoliv. Obviněný může toto zcela odmítnout, má však naopak **povinnost podrobit se úkonům ke zjištění jeho totožnosti**. Nemožnost okamžitého zjištění totožnosti obviněného by za splnění dalších podmínek mohla být i důvodem pro uvalení vazby, obzvláště, pokud obviněný nespolupracuje či uvádí nepravdivé údaje. Těmito úkony se má na mysli především snímání daktyloskopických otisků, zjišťování tělesných znaků, měření těla, pořizování obrazových, zvukových a jiných záznamů, odebírání biologických vzorků umožňujících získání informací o genetickém vybavení apod.⁹⁸

⁹⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 864/2011 ze dne 16. 6. 2011, zveřejněno pod N 116/61 SbNU. [cit. 13. 11. 2017]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70569&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁹⁷ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád I: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 7. vyd. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S 1414 – 1420.

⁹⁸ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád I: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 7. vyd. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S 1421 – 1425.

V protokolu musí být zachycen i obsah poučení daného obviněnému před výslechem. Obviněný má právo žádat **doplnění protokolu nebo provedení oprav** v něm v souladu se svou výpovědí. Obviněný musí být o tomto právu poučen. V žádosti o doplnění protokolu může obviněný trvat také na tom, aby byly do protokolu uvedeny jeho námitky proti vlastnímu průběhu nebo způsobu výslechu.⁹⁹

4.2 Rekognice

Rekognice je neopakovatelným (někdy i neodkladným) procesním úkonem spočívajícím v opětovném poznání osob či věcí s cílem určit jejich totožnost. V takovém případě se podezřelý, obviněný nebo svědek předem vyslechnou o tom, jak osobu (věc) vnímali a z čeho ji lze poznat. Osoba (věc), která má být poznána, jim nesmí být předem ukázána. K rekognici se vždy přibere nezúčastněná osoba.

Pokud má být poznána **osoba**, ukáže se poznávající osobě mezi nejméně 3 podobnými osobami. Nelze-li ukázat osobu, je možné předložit poznávající osobě fotografii s obdobnými fotografiemi nejméně dalších 3 osob. Podobnost se vztahuje především na vzrůst, obličej a jeho úpravu (vousy, barva), vlasy (barva, množství a délka), oblečení, věk apod.¹⁰⁰ Pokud má být poznána **věc**, ukáže se poznávající osobě ve skupině věcí téhož druhu. V případě, že má být poznán **hlas**, mluví poznávaná osoba v libovolném pořadí.

Ústavní soud také stanovil, že přestože je rekognice v zásadě neopakovatelným úkonem, je možné, pokud byla rekognice **prováděna dle fotografie, provést ji znovu „in natura“, tj. ve skupině osob.**¹⁰¹ Mezi těmito rekognicemi je však nutné dodržet určitý časový odstup, aby poznávající osoba

⁹⁹ ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád I: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 7. vyd. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S 1426 – 1431.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z [https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2017/I. US_3709_16_an.pdf](https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2017/I._US_3709_16_an.pdf)

¹⁰¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, zveřejněno pod č. N 43/76 SbNU 591. [cit. 15. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=87386&pos=1&cnt=1&typ=result>

mohla opravdu poznat pachatele a nikoliv osobu, kterou by měla v čerstvé paměti z rekognice dle fotografií.¹⁰²

Nejčastějšími vadami prováděné rekognice se tak může stát především *a) nedodržení minimálního počtu osob, mezi kterými má být osoba poznána* a za *b) nedodržení požadavku podobnosti těchto osob.*

V souvislosti s rekognicí „in natura“, tj. kdy má poznávající osoba poznat osobu mezi několika dalšími figuranty, však vyvstávají další otázky, které nastínil i JUDr. Fryšták ve svém článku *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní.*

V první řadě zde nastiňuje problém s vizáží poznávané osoby. Poznávající osoba poznává danou osobu na základě toho, jak vypadala, když ji naposledy vnímala. Je tedy důležité, aby poznávaná osoba nezměnila podstatně svůj vzhled, jinak by mohl být účel rekognice zmařen. Zde však vyvstává první otázka, a to, **zda je možné poznávané osobě uložit povinnost, aby neprováděla žádné úpravy svého vzhledu** s ohledem na budoucí možnost provádění rekognice. Zde přichází v úvahu možnost dle toho, jaký postup zvolí orgán činný v trestním řízení, tj. ten, kdo rekognici bude provádět. Pokud vyrozumí poznávanou osobu a přizve ji na rekognici, je nasnadě, že daná osoba svůj vzhled změní i přes vyslovený příkaz tak nedělat. Orgán činný v trestním řízení také může provést jako neodkladný a neopakovatelný úkon ihned poté, co bude taková osoba zadržena nebo bude zjištěna její totožnost. Zde však musíme brát v úvahu to, že zorganizování rekognice za zákonem stanovených podmínek je náročné a policejní orgán (např. obvodní oddělení), který ji bude provádět, s tím nemusí mít dostatek zkušeností. Velkým problémem je ale provádění rekognice i v případě, kdy již byla „budoucí“ poznávaná osoba omezena na svobodě, např. ve vazbě. Přestože státní zástupce v návrhu na vzetí do vazby a soudce v příkazu k přijetí do vazby uvede požadavek, aby vzhled poznávané osoby žádným způsobem nebyl měněn a tento požadavek je po doručení do výkonu vazby i poznamenán do osobního spisu této osoby, není nikde zaručeno, že se tak stane a vzhled osoby bude zachován. Věznice, resp. pracovník vězeňské služby nejsou schopni zamezit takovému jednání, kdy svůj

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 6. 2016, sp. zn. 6 Tdo 675/2016. [cit. 15. 2. 2018].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/88667B896927F2D3C125803A0046294D?openDocument&Highlight=0,

vzhled daná osoba mění, např. si oholí vlasy.¹⁰³ Dovolím si zde však s tvrzeními Fryštáka polemizovat, neboť nikde v trestním řádu není uvedeno, že lze takový příkaz uložit a stanovit tak omezení. Na základě čeho tak potom může orgán činný v trestním řízení tuto povinnost uložit?! V takovém případě by přeci byl takový příkaz nezákonný.

Další otázkou, která v souvislosti s rekognicí vyvstává, je jak zajistit, aby **se poznávané osoby v rámci rekognice výrazně neodlišovaly**. Měla by být dodržena jejich shoda ve věku, vzrůstu, váze, úpravě a barvě vlasů a vousů apod. Dále by si dané osoby měly být co nejvíce podobné, měly by být i shodně oblečeny, ideálně tak, jak toto oblečení popsala poznávající osoba ve své výpovědi. Ale kde takové figuranty zajistit? Často se využívají tzv. „domácí osoby“, tedy jiní příslušníci orgánu provádějícího rekognici. Komplikace nastávají v případě, kdy je poznávanou osobou osoba mladistvého vzhledu nebo např. vietnamské národnosti. Aby byla rekognice vůbec provedena, zajistí se osoby, které se již určitým způsobem odlišují od osoby, která má být poznána. Věrohodnost rekognice tak je zpochybněna z důvodu, že nejsou dodrženy zákonné podmínky upravující její průběh.¹⁰⁴

V neposlední řadě je zde otázka **účasti na takové rekognici**. Pokud je **obviněný v postavení poznávající osoby**, platí zde ustanovení zákona o výpovědi obviněného a on tak k účasti na této rekognici nemůže být žádným způsobem donucován. Má pouze povinnost se dostavit, poté již může do protokolu uvést, že se odmítá zúčastnit. Pokud se ani nedostaví, může mu být uložena pořádková pokuta nebo může být k rekognici předveden. Jiná situace nastává v případě, kdy je **obviněný v postavení poznávané osoby**. Právní úprava rekognice v § 104b trestního řádu takovou situaci neupravuje a je tedy otázka, zda obviněný může tuto účast odepřít, případně na čem je toto oprávnění založeno. Obviněný musí strpět pouze úkony potřebné pro zjištění totožnosti. Rekognice však takovým úkonem není. Fryšták se tedy domnívá, že obviněný nemá v žádném případě povinnost účastnit se rekognice a nemůže být k tomu nucen. Má pouze povinnost se k tomuto úkonu dostavit a pokud tak neučiní, lze mu uložit pořádkovou pokutu nebo použít předvedení.¹⁰⁵ I zde si dovolím nesouhlasit. Obviněný je povinen strpět všechny

¹⁰³ FRYŠTÁK, M.: *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní*. Kriminální věda, č. 4, 2004. ISSN 1210-2150.

¹⁰⁴ tamtéž.

¹⁰⁵ tamtéž

úkony, které jsou potřebné k tomu, aby byla zjištěna jeho totožnost. Tím se ale i zjišťuje, zda je totožný s osobou, která případně byla viděna na místě činu, případně zda má být osobou stíhanou v souvislosti s trestným činem. Přikláním se zde jednoznačně k názoru prof. Protivenského, který se domnívá, že totožnost osoby může být zjišťována jednak podle vnějších identifikačních znaků (např. vzezření), tak i podle hlasu a řeči, což znamená, že poznávaná osoba má povinnost nejen se dostavit k rekognice, ale také se jí podrobit, případně se podrobit srovnání hlasu.¹⁰⁶ Nebyl by pak výklad o právu obviněného neúčastnit se rekognice jen dalším prohloubením práv obviněného a naopak ztížením zjišťování okolností bez důvodných pochybností?

Ústavní soud se pak (i vzhledem judikatuře ESLP) vyslovil, že **obviněný je povinen jak dostavit se k rekognici, tak se jí zúčastnit, avšak nemusí uposlechnout výzvy policejního orgánu pronést několik slov ke srovnání hlasu, na což musí být policejním orgánem výslovně upozorněn.**¹⁰⁷

4.3 Odposlech a záznam telekomunikačního provozu

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu (dále jen odposlech) je zásahem do ústavně garantovaného práva na soukromí. Zákonem daná úprava možnosti použití odposlechu tak musí být konkretizována detailně, aby nedošlo k porušení tohoto práva.

Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního prostředku lze vydat, pokud je vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný zločin či pro taxativně vyjmenované trestné činy v § 88 odst. 1 trestního řádu. Je stanoven i požadavek, že tak lze učinit, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak. Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu může pouze předseda senátu, v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz musí být písemný a musí být odůvodněn. Také v něm musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení

¹⁰⁶ PROTIVINSKÝ, M.: *Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat?*. Kriminalistika, č. 4, 2006. ISSN 1210-2150.

¹⁰⁷ Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007, uveřejněného pod N 159/47 SbNU. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56590&pos=1&cnt=4&typ=result>

a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa, dále také doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn. Ta může činit maximálně 4 měsíce, ale lze ji (na základě vyhodnocení dosavadního průběhu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu) prodloužit (soud vyššího stupně, resp. soudce krajského soudu v přípravném řízení), a to i opakovaně, vždy na dobu max. 4 měsíce. Bez příkazu může orgán činný v trestním řízení nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu jen u taxativně vyjmenovaných trestných činů v § 88 odst. 5 a jen pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.¹⁰⁸

Pokud nebudou dodrženy zákonem stanovené podmínky uvedené výše, lze mít za to, že takový odposlech bude označen za nepřipustný. Velmi častou vadou může být uplynutí lhůty 4 měsíců k odposlechu a jeho pokračování i po této době, aniž došlo k prodloužení příkazu.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu v rámci Policie ČR fakticky provádí Útvar zvláštních činností technickými prostředky bez zásahu třetích osob. Lze zaznamenávat a odposlouchávat telefonní hovory či ostatní komunikaci jak z pevných stanic, tak z mobilních telefonů, veřejných telefonních automatů, případně dopravované zprávy z emailové pošty a sociálních sítí apod.

¹⁰⁸ Část první, Hlava čtvrtá, § 88 zákona č. 141/1961 o trestním řízení soudním (trestní řád)

5 Doktrína „ovoce z otráveného stromu“

Doktrína *ovoce* (nebo také plody) z *otráveného stromu* („*fruit of the poisonous tree*“) se spolu s doktrínou nepřípustnosti nezákonně získaných důkazů založené na tzv. *vylučovacích normách* („*exclusionary rules*“) používá v USA. Vylučovací normy se používají především u zatčení či zadržení, domovní prohlídky a zabavení věci bez řádného příkazu, teorie „ovoce z otráveného stromu“ se vztahuje na případy, kdy důkaz, u něhož je nezákonnost namítána, má až sekundární nebo odvozený charakter ve vztahu k původnímu nezákonnému zatčení, prohlídce, identifikačnímu postupu nebo výsledku (např. doznání je získáno až s časovým odstupem či určitá věc je nalezena až po nezákonném doznání obviněného apod.).¹⁰⁹

Všechny nezákonně získané důkazy musí být vyloučeny a není ani připuštěno, aby se použily další důkazy, které byly získány přímo nebo nepřímo jako výsledek nezákonně získaného důkazu (např. nezákonného výsledku, prohlídky apod.). Platí tedy pravidlo, že **plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené**. Vzhledem k tomu, že by však takové úplné vyloučení všech důkazů jako otráveného ovoce mohlo vést k nemožnosti usvědčení a odsouzení pachatele a tím pádem se tak přičí veřejnému zájmu, připouští Nejvyšší soud Spojených států dle své judikatury důkaz, že o otrávení nedošlo. Je to možné pouze v tom případě, že žalobce prokáže, že důkaz není v příčinné souvislosti s původním nezákonným úkonem a není jeho přímým či nepřímým výsledkem (např. je získán z nezávislého zdroje).¹¹⁰

Doktrína ovoce z otráveného stromu je přímo založena na Čtvrtém dodatku k Ústavě, který byl přijat již v r. 1791 a poprvé použit v r. 1886. Vzhledem k tomu byla za dobu jeho působení vytvořena mnohá pravidla pro získávání a přípustnost důkazů v USA.¹¹¹ V 60. letech Nejvyšší soud trval bezpodmínečně na zákonném postupu, v průběhu let však v řadě případů došlo k výrazným sporům ohledně použití Čtvrtého dodatku, resp. vylučujícího pravidla. Tyto spory vedly k četným odborným diskusím, kdy se objevily i návrhy, které požadovaly úplné zrušení

¹⁰⁹ MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P. a kol. *Kurs trestního práva. Trestní právo procesní*. 3. přepracované a doplněné vydání. Praha: C. H. Beck, 2007. S 414 – 415.

¹¹⁰ tamtéž

¹¹¹ NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S. 10 – 12.

doktríny, či alespoň její omezení. Nejprve Nejvyšší soud přijal omezení a rozhodl v případě *Leon v. United States*, že „**doktrína nepřipustnosti musí být upravena tak, aby neznemožňovala použití důkazů získaných policisty na základě opodstatněné důvěry v povolení k prohlídce, které bylo vydáno určeným, nezávislým orgánem, ale které se později ukázalo jako vydané bez důvodu.**“ (tedy domovní prohlídka učiněna na základě oznámení z důvěryhodného zdroje). Později vytvořil Nejvyšší soud další pravidlo, kdy **Člověk má právo na ochranu podle Čtvrtého dodatku, jestliže splní dvě podmínky - projeví očekávání, že určitá věc zůstane v soukromí a za druhé, toto očekávání je ve společnosti pokládáno za rozumné.**“ (např. konverzace na ulici nebude ochráněna proti odposlechu, protože očekávání soukromí nelze v tomto případě pokládat za rozumné). Dalším pravidlem bylo připuštění důkazů, „**kteřé jsou viditelné na první pohled. Nalezení takovýchto důkazů není prohlídkou ve smyslu Čtvrtého dodatku.**“ (např. policista stojící na místě, kde je oprávněn stát, se může přes otevřené dveře podívat do garáže a pokud tam uvidí kontraband, lze tuto informaci použít jako pravděpodobný důvod pro vydání povolení k prohlídce ve smyslu Čtvrtého dodatku). Dále také soudy připouští **nelegálně získané důkazy, jestliže se porušení Čtvrtého dodatku dopustily soukromé osoby** (vždy to jsou např. soukromí detektivové v obchodních domech nebo pojišťovací agenti, ne však policisté mimo službu či soukromé osoby jednající na podnět vládních úředníků apod.). Dalším přijatým pravidlem pak bylo umožnění předkládání neústavně získaných důkazů, když **policisté jednají v přiměřené dobré víře, že prohlídka a zabavení bylo v souladu se Čtvrtým dodatkem, neboť.... vyloučení relevantních průkazných důkazů ztěžuje úlohu soudce a poroty při nalézání pravdy, což dále vede k pochybným důsledkům, že někteří vinní obžalovaní mohou být osvobozeni...** . Dalšími přijatými výjimkami jsou **zákonitě odhalení, které nezakazuje použití důkazu, při jehož provedení nebyl dodržen zákonný postup, pokud by takový důkaz s ohledem na stav řízení byl odhalen** (např. dobrovolné přiznání, kam ukryl dotyčný tělo zavražděné dívky, přestože u tohoto přiznání nebyl přítomen obhájce) a také **neškodný omyl, který nezakazuje použití vynuceného doznání a považuje jej za neškodný omyl** (případ *Fulminant*, kdy jeho doznání bylo získáno na základě nátlaku spoluvězně, kterým byl agent FBI a který dotyčnému řekl, že si „to slízne od spoluvězňů, protože je vrahem dětí, ale pokud mu řekne pravdu, tak ho ochrání“). Přestože je přijatých

výjimek mnoho, je doktrína plodů z otráveného stromu stále považována za funkční.¹¹²

Americký právní systém je však součástí práva common law, tedy odlišného od práva kontinentálního, jehož součástí je i právo české. Řada odborníků se proti této teorii tedy vyhrazuje. Např. A. Růžek, který se domnívá, že důkaz získaný na základě neúčinného důkazu, je sám účinný. Udává příklad, kdy obviněný byl násilím donucen k doznání k trestnému činu a uvedl ve své výpovědi místo, kam ukryl svou kořist z tohoto trestného činu. Na uvedeném místě bude tato kořist opravdu nalezena. Růžek se domnívá, že určitě nebude nikdo žádat vrácení této kořisti na místo úkrytu a hledání nových, zákonných důkazů, na jejichž základě by bylo možné opětovně tuto kořist najít.¹¹³

Česká odborná veřejnost tak v názoru na toto téma není jednotná. Legislativa žádné přesné meze nestanoví, neboť trestní řád tuto problematiku neupravuje (mimo ustanovení § 89 odst. 3).

ESLP konstatoval, že nemůže předem vyloučit přípustnost určitého důkazu, který byl získán nezákonným způsobem, stejně jako není jeho úlohou určit, zda-li je přípustný určitý typ důkazních prostředků (např. důkazů získaných v rozporu s národním právem) nebo zda-li je stěžovatel vinen či není. Naopak by měl dát odpověď na otázku, zda bylo spravedlivé řízení jako celek. U toho **rozlišuje tři základní situace:**

*** použití důkazů, které byly získány jako přímý důsledek porušení čl. 3 EÚLP,** *vede vždy k nespravedlnosti trestního řízení, ve kterém byly takové důkazy použity* (tj. absolutní zákaz mučení, nelidského a ponižujícího zacházení, a to i v případě podezření z terorismu)

*** použití důkazů, které byly získány nepřímo v důsledku porušení čl. 3 EÚLP** (jako „plody“ z donuceného doznání), *vede pouze k domněnce, že bylo porušeno právo na spravedlivý proces* (soud musí zkoumat, zda a v jakém rozsahu byl čl. 6 EÚLP porušen)

¹¹² NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1. S. 9 – 22.

¹¹³ tamtéž, s. 44.

- musí u tohoto zkoumání vzít v úvahu závažnost veřejného zájmu na vyšetření a potrestání určitého trestného činu a vážit jej s individuálním zájmem, zejména základním právem obhajoby (včetně práva neusvědčovat sám sebe)

* **použití důkazů, které byly získány v důsledku porušení jiných práv zaručených EÚLP** (zejména právo na respektování soukromí – odposlech či domovní prohlídka), *nemusí vždy znamenat porušení čl. 6 EÚLP* (soud především zkoumá, zda užití těchto prostředků je v souladu s národním právem)¹¹⁴

Odborníkem, který se touto problematikou v poslední době u nás zabýval, a který zanechal významnou stopu právě ohledně použití doktríny plodů z otráveného stromu, byl Doc. JUDr. Jiří Herczeg, Ph.D. Právě jeho článek ***Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*** byl podnětem pro odborné diskuse. Cituje např. vyjádření Ústavního soudu, že *„Zákonnost limituje spravedlivost procesu tím, že nezákonný proces jeho spravedlivost přinejmenším ohrožuje, zejména tak, že nemůže vést ke spravedlivému potrestání pachatele. ... Proto rámcem spravedlivého procesu může být jedině proces vedený zákonným způsobem.... Dle Herczega je „třeba důsledně čelit pokusům o nenápadnou demontáž základních práv a svobod, byť jen cestou postupné eroze některých dílčích principů, na nichž tato práva a svobody spočívají.“¹¹⁵*

V české teorii dosud převažuje zásada, že otrávený strom plodí zdravé ovoce, i když i v našem trestním procesu se objevují rozhodnutí odkazující právě na doktrínu plodů z otráveného stromu. Doc. Herczeg se ale přiklání k tomu, aby důkazy získané nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení byly stíženy absolutní neúčinností.

Nejlépe bude podívat se na jednotlivá rozhodnutí soudů a jejich přístupu k přípustnosti účinnosti důkazů v podobě rozboru judikátů.

¹¹⁴ HERCZEG, J. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3. ISSN 1213-5313. S. 65 – 68.

¹¹⁵ HERCZEG, J. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3. ISSN 1213-5313. S. 68 – 70.

6 Jednotlivé případy „ovoce z otráveného stromu“

Pro větší přehlednost rozdělím nálezy Ústavního soudu či rozhodnutí Nejvyššího soudu dle toho, zda se k použití „plodů z otráveného stromu“ přiklánějí či nikoliv.

6.1 Judikatura nepřipouštějící plody z „otráveného stromu“ jako důkazu

Jedním z prvních rozhodnutí připouštějícím doktrínu „ovoce z otráveného stromu“ byl náleze Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 757/2000. V tomto případě se Ústavní soud zabýval stížností J. M., ve které stěžovatel napadá usnesení obecných soudů, neboť má za to, že jimi byla porušena jeho základní, ústavně zaručená práva. Soudce Okresního soudu rozhodl o prodloužení navrhovatelovy vazby z důvodů předstížných, uvedených v § 67 odst. 1 písm. c) trestního řádu, a to s ohledem na charakter a rozsah trestné činnosti, jakož i s přihlédnutím k tomu, že navrhovatel byl v minulosti soudně trestán (v době rozhodnutí o prodloužení vazby nepravomocným rozsudkem) a Krajský soud následně zamítl navrhovatelovu stížnost proti tomuto usnesení. Tuto majetkovou trestnou činnost (za niž byl nejprve nepravomocně odsouzen a poté v prodloužené lhůtě vazebně stíhán pro čin další) spáchal stěžovatel v poměru vícečinného stejnorodého souběhu. Obavu z pokračování v trestné činnosti, pro niž je vazebně stíhán, potvrdil už jen tím, že se takto opravdu zachoval. Stěžovatel následně rozšířil ústavní stížnost o další dvě rozhodnutí obecných soudů, resp. odmítnutí pro nedůvodnost žádost o propuštění z vazby jak Okresním, tak Krajským soudem. Důvod předstížné vazby dle § 67 odst. 1 písm. c) trestního řádu obecné soudy dovodily správně. Avšak z § 71 odst. 2 a § 72 odst. 1 trestního řádu plyne, že k prodloužení vazby v přípravném řízení se vyžaduje splnění dvou kumulativně daných podmínek – 1. trvání alespoň jednoho z vazebních důvodů a 2. kumulativně existující možnost zmaření nebo ztížení dosažení účelu trestního řízení. Okresní soud však v tomto případě sice uvedl, že je třeba přibrat znalce z oboru ekonomiky, provést výslechy spoluobviněných apod., ale tyto podmínky však naplněny nebyly (průtahy v řízení, neprovedené výslechy apod.). Je tedy otázkou, do jaké míry může závažné pochybení státu odůvodňovat další trvání tak závažného omezení osobní svobody, jakým je vazba. Ústavní soud

se v tomto případě zabýval otázkou, jestli konkrétní znalecké dokazování v přípravném řízení mohlo proběhnout bez rizika ohrožení účelu trestního řízení, za současného propuštění stěžovatele z vazby a jen obtížně hledal konkrétní důvod pro závěr, že prodloužení vazby je za těchto okolností onou nezbytnou podmínkou, bez jejíhož splnění by se hrozba zmaření účelu trestního řízení stala reálnou. Druhá podmínka tak není splněna a k prodloužení vazby stěžovatele došlo v rozporu s § 71 odst. 2 trestního řádu a zároveň i se zásadou zákonnosti dle § 2 odst. 1 trestního řádu. Je zřejmé, že pokud prodloužení stěžovatelovy vazby shledal Ústavní soud nezákonným, pak se **„nezákonnost prvních usnesení z povahy věci přenáší i na usnesení druhá** (odmítnutí žádosti o propuštění z vazby) **jako „jed na plody z otráveného stromu.“**¹¹⁶

Ústavní soud se ve svém nálezu III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003 zabýval nezákonností důkazů i ve vztahu k právu na spravedlivý proces. Uvádí, že *„...opírá-li obecný soud závěr o vině o zmíněné nezákonné důkazy jakožto o důkazy nikoliv jen podpůrné, vedlejší, znamená jejich nezákonnost i nespravedlivost procesu, tudíž i jeho neústavnost. Pro tento případ je nutno brát v potaz i charakter právní vady (nezákonnosti) procesního úkonu. Činí-li zjištěná vada onen procesní úkon, resp. důkaz takto získaný absolutně neúčinným, zakládá neústavnost; v takových případech musí proto jít o úkon zatížený vadami podstatnými a neodstranitelnými.Byly-li rekognice v dané trestní věci stíženy podstatnými a neodstranitelnými vadami, za které považuje Ústavní soud zjištěná pochybení (tj. nerespektování požadavku na druhovou shodu ve speciální úpravě zevnějšku rekognované osoby a osob přibraných), je nepoužitelnost (neúčinnost) takového důkazu nabíledni. ... Právo na spravedlivý proces je podle názoru Ústavního soudu limitem práva na řádný zákonný proces v tom významu, že ne každá nezákonnost rovná se nespravedlivosti a neústavnosti, ale pouze taková, která vede za uvedených předpokladů k vině obviněného (stěžovatele). Také sama zákonnost limituje spravedlivost procesu tím, že nezákonný proces jeho spravedlivost přinejmenším ohrožuje, zejména tak, že nemůže vést ke spravedlivému potrestání pachatele..... Případné nezákonnosti nelze omluvit*

¹¹⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 757/2000 ze dne 27. 3. 2003, zveřejněného pod N 43/29 SbNU 401. [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37890&pos=22&cnt=22&typ=result>

*účelovým konstatováním, že celková spravedlivost procesu byla přece zachována.*¹¹⁷

Na doktrínu ovoce z otráveného stromu odkazuje ve svém odlišném stanovisku soudkyně Eliška Wagnerová v nálezu pléna Ústavního soudu Pl. ÚS 15/04 ve věci zrušení § 146 odst. 2 trestního řádu. Problém definovaný podanou ústavní stížností spočíval v tom, že policejní orgán uložil stěžovateli pokutu za to, že odmítl vydat věc, která by mohla vést nebo přispět k jeho následnému trestnímu obvinění, tj. bylo vyžadováno sebeusvědčení. Při neuposlechnutí výzvy policejního orgánu např. k vydání věci, je možné dle ustanovení trestního řádu ukládat pokuty. *„Protiústavnost této konstrukce je oním otráveným stromem, o jehož odstranění by bylo namístě uvažovat. V případě možnosti policejního orgánu dožadovat se vydání věci pod hrozbou pokuty, jde o řetězení zásahů do základních práv, a je proto třeba zkoumat, zda zákon (tr. řád), který tuto možnost předvídá, sleduje legitimní cíl.*¹¹⁸

Doktrínu ovoce z otráveného stromu zmiňuje soudkyně Eliška Wagnerová také ve svém disentu u přijatého stanoviska pléna Ústavního soudu ohledně účinků nálezu sp. zn. Pl. ÚS 3/09 vztahující se k provádění prohlídek jiných prostor a pozemků. Zmiňuje zde doslova, že „...vyšetřování nesmí stát na jediném důkazu, jímž by byly samy nepoužitelné, je třeba vnímat jako podnět k dalšímu prošetření podezření a takové další důkazy by pak již použitelné byly. Alespoň tak se k uplatnění doktríny „ovoce z otráveného stromu“ staví U. S. Supreme Court již od případu *Miranda*, kdy vyslovil plnou přípustnost derivativních důkazů.“¹¹⁹

Nejvyšší soud dále vyslovil nepřípustnost plodů z otráveného stromu ve svém rozsudku sp. zn. 4 Tz 100/2006 ze dne 15. 8. 2006. Zde uvedl, že „...rekognice, při které odsouzený E. označil jako P. (organizátora vraždy poškozeného H.) obviněného D. K., nebyla provedena v souladu se zákonem, když předtím odsouzený E. obviněného K. viděl (při předvádění K. na policejní oddělení)

¹¹⁷ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003, zveřejněného pod N 69/30 SbNU 163. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37074&pos=1&cnt=1&typ=result>

¹¹⁸ Nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/04 ze dne 30. 11. 2004, zveřejněného pod N 180/35 SbNU 391. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=95&pos=21&cnt=22&typ=result>

¹¹⁹ Stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS – st. 31/10 ze dne 14. 10. 2010, zveřejněného pod ST 31/159 SbNU 607. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68374&pos=19&cnt=22&typ=result>

*a dále byl obviněný K. ukázán odsouzenému E. mezi dvěma muži, kteří se výrazně odlišovali od obviněného K..... Právě tato identifikace vychází z důkazu provedeného v rozporu s zákonem. V tomto směru lze podpůrně použít i důkazní teorii tzv. ovoce z otráveného stromu (je-li otráven strom, je otráven i jeho plod, je-li nezákonný důkaz, je nezákonný i důkaz z něho vycházející).*¹²⁰

Ústavní soud se částečně přiklonil k nepřípustnosti důkazu získaného na základě nezákonného důkazu ve svém nálezu sp. zn. I. ÚS 1677/13. Zde konstatuje, že „... *Aniž by měl Ústavní soud v úmyslu přehodnotit svůj dosavadní zdrženlivý postoj k doktríně plodů z otráveného stromu, je třeba s ohledem na konkrétní okolnosti případu částečně přisvědčit námitkám stěžovatele, podle kterých je výslech svědka vycházející z důkazně nepoužitelné a v rozporu se zákonem provedené rekognice nepoužitelným důkazem. Nikoliv však v tom směru, že by byl výslech svědka, kterému předcházela procesně špatně provedená rekognice, nepoužitelný jako celek, ale pouze pokud jde o ty pasáže výpovědi svědka, které jsou zcela jednoznačně kauzálně spjatý s procesně nepoužitelnou rekognicí.*“¹²¹

.6.2 Judikatura připouštějící plody z „otráveného stromu“ jako důkazu

Důležitým rozhodnutím, které přiznává použitelnost důkazů získaných na základně nezákonně získaného důkazu, a které je také velmi často citováno v ostatních rozhodnutích jak Nejvyššího, tak Ústavního soudu, je nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2260/10 ze dne 8. 3. 2012, kterým zamítá ústavní stížnost stěžovatele. Zde konstatuje, že „*I kdyby (eventuálně) bylo zjištěno, že některý důkaz byl získán nezákonným, nebo dokonce protiústavním postupem, znamenalo by to toliko to, že tento konkrétní důkaz je v daném řízení nepoužitelný a nelze k němu při dokazování viny přihlídnout. Je-li však pachatelova vina spolehlivě prokázána též jinými důkazy, které nemají původ v nezákonném*

¹²⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 100/2006 ze dne 15. 8. 2006. [cit. 12. 3. 2018].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/40D8A3E66E77B9ADC1257A4E00650FB1?openDocument&Highlight=0,null,vypoved',svedka,opatrená,vysetřovatelem

¹²¹ Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1677/13 ze dne 23. 10. 2014, zveřejněného pod N195/75 SbNU 197. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=86155&pos=12&cnt=27&typ=result>

*postupu, nic nebrání tomu opřít odsuzující rozsudek o tyto jiné důkazy. Jinými slovy řečeno, výskyt nezákonného důkazu nevede k nepoužitelnosti všech ostatních (jiných) důkazů. Ani tak rigorózní důkazní teorie, jako je např. doktrína ovoce z otráveného stromu, jejíž aplikovatelnost je sama o sobě sporná, nezastává názor, že výskyt nezákonného důkazu způsobuje nepoužitelnost všech důkazů opatřených v daném řízení. Nepoužitelnost se týká toliko těch důkazů, jež jsou od nezákonného důkazu kauzálně odvozeny.*¹²²

Významným rozhodnutím podporující použití plodů z otráveného stromu jako důkazu je také jistě rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 84/2013. Nejvyšší soud zde shrnul nejvýznamnější argumenty, proč by plody z otráveného stromu neměly být vždy označovány za neúčinné, ale naopak by měly být v řadě případů uplatněny. Vyjádřil, že...*“poukaz na tzv. doktrínu ovoce z otráveného stromu a důsledky z ní obviněnou vyvozované není možno vnímat jako námitku naplňující uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. Ve své podstatě totiž představuje polemiku obviněné s právními závěry soudů vyslovených v otázce procesní účinnosti důkazů a navazující otázce z nich vyvozených skutkových zjištění.... o nezákonnosti důkazu by bylo lze hovořit jen v případě, že by byl vadně opatřen v rámci trestního řízení, a to orgány v něm působícími..... Český trestní proces nepřevzal doktrínu plodů z otráveného stromu, která vznikla a je rozvíjena v USA, zejména pak v podobě simplifikujícího tvrzení, že plody z otráveného stromu jsou vždy otrávené....Striktně je zákaz použití důkazu trestním řádem formulován toliko v podobě upravené ustanovením § 89 odst. 3 trestního řádu.”* Odkazuje i na článek Jana Musila *Několik otazníků nad judikaturou Ústavního soudu ČR v době postmoderny*, kde autor uvádí, že *„...samotní zastánci doktríny „plodů z otráveného stromu“ připouštějí z absolutního zákazu použití nezákonného důkazu řadu výjimek, např. připouštějí provedení důkazu, že vadným postupem nedošlo k otrávení.....“* Mimo tento článek pak odkazuje i na knihu Pavla Šámala *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*, kde autor poukazuje na to, že *„...úplné vyloučení všech důkazů jako „otráveného ovoce“ by však bylo nepřiměřené s přihlédnutím*

¹²² Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2260/10 ze dne 8. 3. 2012. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=73459&pos=1&cnt=2&typ=result>

k jasnému konfliktu zájmů, neboť vyloučení těchto důkazů se přiči zájmu společnosti, aby skutečný pachatel byl uznán vinným. ¹²³

Dalším rozhodnutím, který odmítá použití doktríny ovoce z otráveného stromu, je náleží Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 587/14 ze dne 7. 5. 2014, kterým zamítá stížnost stěžovatele, jenž má v dané věci postavení spoluobviněného a namítá neúčinnost důkazu, aniž byl v postavení toho, kdo byl k vydání důkazu donucován. Ústavní soud uvádí, že „*I kdyby bylo pravdivé stěžovatelovo tvrzení, že spoluobviněný M. Ž. byl donucován k vydání listinného důkazu (sešitu) tím, že byl poučen o hrozbě uložení pořádkové pokuty (o čemž však stěžovatel nepředkládá žádný důkaz), neznamenalo by to, že získaný listinný důkaz je absolutně nepoužitelný ve vztahu ke všem osobám stíhaným ve věci. Princip zákazu donucování k sebeobviňování (nemo tenetur se ipsum accusare) slouží především k ochraně samotných donucovaných osob a teprve sekundárně též jako nástroj k disciplinarizaci orgánů činných v trestním řízení. Pokud by mělo být o nepoužitelnosti důkazu uvažováno ve vztahu ke třetím osobám, např. ve vztahu ke stěžovateli, muselo by se vzít v potaz, nakolik se hrozba použití donucovacího opatření dotkla těchto třetích osob a zda byla způsobilá jakkoli ovlivnit jejich chování v době obstarávání důkazu. ...*“¹²⁴

Ústavní soud ve svém usnesení IV. ÚS 3766/12 ze dne 15. 7. 2014 odmítajícím ústavní stížnost stěžovatele J. M., uvádí, že „*...ani rigorózní interpretace stěžovatelem zmiňované doktríny „ovoce z otráveného stromu“ nevede k závěru, že jakékoli pochybení při opatřování důkazu automaticky způsobuje nepoužitelnost důkazu. Vždy je třeba mj. konkrétně posuzovat, jak intenzivní bylo dané pochybení a zda vůbec bylo způsobilé proces provádění důkazu ovlivnit.*“¹²⁵

Nedlouho poté se Ústavní soud zabýval ústavní stížností proti použití důkazů získaných na základě nezákonné domovní prohlídky a nezákonných

¹²³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 84/2013 ze dne 22. 3. 2013. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/77306CA97C06D44AC1257B89003B77F1?openDocument&Highlight=0,

¹²⁴ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 587/14 ze dne 7. 5. 2014, zveřejněného pod N 85/73 SbNU 445. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84066&pos=1&cnt=1&typ=result>

¹²⁵ Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3766/12 ze dne 15. 7. 2014. [cit. 12. 3. 2018].

Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84825&pos=1&cnt=1&typ=result>

odposlechů. Toto jsou případy, které sama doktrína ovoce z otráveného stromu považuje za situaci, kdy jsou další důkazy získané na jejím základě neúčinné a nepřipustné. Ústavní soud k tomu však konstatoval, že ... *“Právo obviněného na spravedlivý proces není porušeno tím, jsou-li k jeho usvědčení v trestním řízení použity věcné důkazy nalezené při domovní prohlídce v cizím bytě, při jejímž provádění nebyla porušena žádná subjektivní práva obviněného. Takové důkazy podléhají, stejně jako kterékoli jiné, volnému hodnocení důkazů. Použitelnost těchto důkazů je třeba posuzovat podle obecných zásad.”*¹²⁶

Dalším rozhodnutím, který nepřipouští použití doktríny „ovoce z otráveného stromu“ je usnesení Nejvyššího soudu o odmítnutí dovolání obviněných sp. zn. 3 Tdo 1621/2014 ze dne 18. 2. 2015. Zde Nejvyšší soud konstatuje, že *„...český trestní proces doktrínu „plodů z otráveného stromu“, která je rozvíjena v některých odlišných právních systémech (např. USA), nepřevzal. Její tuzemskou aplikovatelnost zpochybnil i Ústavní soud.... Jinými slovy, výskyt nezákonného důkazu nevede k nepoužitelnosti důkazů ostatních. Na to ve svém vyjádření k dovolání obviněných výstižně poukázal i vyjadřující se státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství....“* Ten zde uvedl, že z rozhodnutí Nejvyššího soudu a Ústavního soudu *„...jednoznačně vyplývá, že v podmínkách českého trestního procesu se v dovolání zmiňovaná doktrína „plodů z otráveného stromu“ neuplatňuje.”*¹²⁷

Nejvyšší soud také posuzoval přípustnost nezákonné rekognice jako důkazu. Ve svém usnesení 6 Tdo 675/2016 ze dne 16. 6. 2016 shledává, že *„...skutečnost, že rekognice provedená s poškozenou byla nezákonná (z důvodu, které poškozená nezavinila), nemá za následek, že by soudy nemohly za důkaz považovat výpověď poškozené učiněnou v hlavním líčení, když v přípravném řízení po zahájení trestního stíhání poškozená již nebyla vyslechnuta.... soudy mohly vycházet z výpovědi poškozené jako důkazního prostředku.”* Poukazuje zde na rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2016, sp. zn. 11 Tdo 122/2015, dle kterého *„Doktrína angloamerického práva tzv. plodů z otráveného stromu není*

¹²⁶ Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 761/14 ze dne 21. 5. 2014, zveřejněného pod N 103/73 SbNU 659. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

<http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84155&pos=1&cnt=1&typ=result>

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1621/2014 ze dne 18. 2. 2015. [cit. 12. 3. 2018].

Dostupné z

[http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/71D6C0819FFE2CD6C1257E4A003B93E7?openDocument&Highlight=0,](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/71D6C0819FFE2CD6C1257E4A003B93E7?openDocument&Highlight=0)

*převzata do českého trestního řízení. Z toho vyplývá, že se v našem právním řádu neuplatní závěr, že důsledkem vadného postupu orgánů činných v trestním řízení v procesu dokazování je vždy absolutní neúčinnost a nepoužitelnost důkazů.*¹²⁸

Tato jednotlivá rozhodnutí týkající se teorie plodů z otráveného stromu jsem se snažila seřadit dle data jejich vydání. Lépe tak můžeme sledovat vývojové tendence rozhodování soudů týkající se připuštění důkazů – plodů z otráveného stromu. K nepřipustnosti takových důkazů se soudy klonily spíše na přelomu tisíciletí, i když takových rozhodnutí bylo velmi málo. V posledních letech však soudy aplikaci teorie plodů z otráveného stromu odmítají s odkazem na to, že tato doktrína do českého trestního procesu nebyla převzata a existence nezákonného důkazu nevede k nepoužitelnosti důkazů ostatních.

6.3 Jedno z posledních rozhodnutí týkající se použití doktríny „ovoce z otráveného stromu“

Mimo výše uvedených rozhodnutí bych zde ráda blíže přiblížila jedno z posledních rozhodnutí týkajících se použití doktríny ovoce z otráveného stromu - rozhodnutí ve věci MUDr. Davida Ratha.

Vrchní soud v Praze projednal v neveřejném zasedání v říjnu roku 2016 odvolání státního zástupce a skupiny dalších obžalovaných proti rozsudkům Krajského soudu, a rozhodl o jejich zrušení a vrácení k soudu prvního stupně, aby rozhodl znovu. Těmito rozsudky byli jmenovaní obžalovaní uznáni vinnými (stručně shrnuto) z jednání spočívajícím v ovlivňování veřejných zakázek konaných ve Středočeském kraji tak, aby se jejich vítězem stal konkrétní, dopředu vybraný obchodní subjekt s tím, že některé ze zakázek mely být dotovány z prostředků Evropské unie a tohoto jednání se dopouštěli v rámci organizované skupiny, konkrétně např. obžalovaný **MUDr. D. R. uznán vinným pokračujícím zločinem přijetí úplatku dle § 331 odst. 1 al.1, odst. 4 písm. b) trestního**

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 675/2016 ze dne 16. 6. 2016. [cit. 12. 3. 2018].

Dostupné z

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/88667B896927F2D3C125803A0046294D?openDocument&Highlight=0,null,z,otráveného,stromu

zákoníku a za to mu byl uložen trest odnětí svobody na 8 let a 6 měsíců, pro jehož výkon byl zařazen do věznice s dozorem, dále mu byl uložen trest propadnutí majetku v rozsahu 8.678.300 Kč + 44.500 Euro zajištěné při domovní prohlídce, částky 5.000.000 Kč zajištěné na bankovním účtu vedeném na jméno advokáta JUDr. Adama Černého a trest propadnutí věci nebo jiné majtkové hodnoty – částky 7.000.000 Kč zajištěné při osobní prohlídce obžalovaného dne 14. 5. 2012. K Vrchnímu soudu podal kromě státního zástupce odvolání i MUDr. D. R. - mimo velké řady jiných důvodů i kvůli nedostatečnému odůvodnění příkazů k zajištění důkazů. Odvolání podali i ostatní spoluobvinění.

Vrchní soud se vzhledem na rozsah odvolání a četnost odvolacích námitek jednotlivých obžalovaných zaměřil pouze na zásadní odvolací argumenty, jejichž rozbor je pro další rozhodování ve věci nezbytný tak, aby byl respektován čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. V rámci přezkumu shledal Vrchní soud v Praze **zásadní procesní vadu, kterou je nezákonnost odposlechů a záznamů telekomunikačního provozu a sledování osob, a to s ohledem na nedostatečné odůvodnění příkazů** dle § 88 odst. 2 a písemných žádostí podle § 158d odst. 4 trestního řádu.

V daných případech Okresní soud v Ústí nad Labem (dále jen okresní soud) podle těchto ustanovení důsledně nepostupoval, neboť konkrétní skutkové okolnosti, které vydání předmětných příkazů odůvodňují, resp. **úvahy zabývající se důvodností návrhů, v nich nejsou obsaženy, přičemž nejsou odůvodněny ani doba trvání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, resp. okresní soud nevedl, proč vydává příkazy na maximálně možnou dobu. Polovina příkazů pak neobsahuje ani zmínku o tom, že je vedeno trestní řízení pro konkrétní trestný čin, jakožto obligatorní podmínky pro možnost vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.** Okresní soud ve všech případech jen zcela nekriticky převzal názor státního zástupce z podaných návrhů (doslovné zkopírování návrhů státního zástupce vždy jen s doplněním příslušných návětí), které obsahovaly jen popis skutkových okolností.

Vrchní soud ve svém odůvodnění zmiňuje i odborný článek Herczega: *„Plody z otráveného stromu je metafora pro americkou právní doktrínu, která řeší otázku účinnosti důkazů v trestním řízení, a dle které působí nezákonné důkazy na dálku. V trestním řízení tak nelze připustit použití důkazu, pokud informace o jeho existenci byly získány nezákonně. Plody z otráveného stromu jsou tak vždy*

otrávené...Bylo by popřením principů právního státu, pokud by bylo možné záruky ústavnosti trestního řízení obejít tím, že by bylo možno využít informace z absolutně neúčinného důkazu....“

Vrchní soud se ztotožnil se závěry citovaného článku a připomněl, že v daném případě bude třeba při novém rozhodnutí soudu pečlivě zvažovat, ke kterému z důkazů je možno v rámci meritorního rozhodování přihlídnout a který je třeba odmítnout právě ze shora naznačených důvodů. *Vzhledem ke shora uvedenému je zřejmé, že napadený rozsudek trpí vadami uvedenými v ustanovení § 258 odst. 1 písm. a), b), c) trestního řádu, a proto odvolací soud z podnětu podaných odvolání napadený rozsudek zrušil, přičemž zároveň neshledal podmínky pro to, aby ve věci sám rozhodl.*¹²⁹

Na základě tohoto rozhodnutí předalo Vrchní státní zastupitelství ministru spravedlnosti podnět ke stížnosti pro porušení zákona, neboť rozsudek Vrchního soudu v Praze shledalo protizákonným. Státní zastupitelství se domnívalo, že důkazy v Rathově kauze získané na základě odposlechů a záznamu telekomunikačního provozu byly opatřeny v souladu se zákonem a odvolací soud nesprávně a v zřejmém rozporu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu i Ústavního soudu a bez náležitého zdůvodnění aplikoval ve věci zásadu americké právní doktríny takzvaných plodů z otráveného stromu. Stížnost pro porušení zákona byla opravdu podána. Kromě jiného v ní ministr spravedlnosti namítl nesprávné užití doktríny plodů z otráveného stromu s tím, že odvolací soud zpochybňuje dosavadní dokazování pouhým odkazem na část dostupné literatury (zmiňovaný článek doc. Herczega), aniž by svoji úvahu blíže specifikoval a tuto doktrínu aplikoval na konkrétní řízení. Ministr spravedlnosti dále uvedl, že český trestní proces doktrínu plodů z otráveného stromu nepřevzal a ohledně citovaného názoru doc. Herczega poznamenal, že je formulován v souvislosti se zákazem nucení obviněného k sebeobvinění v trestním řízení, takže odkaz odvolacího soudu na doktrínu plodů z otráveného stromu podpořený názorem vytrženým z kontextu odborného článku je dle ministra spravedlnosti naprosto nepřiléhavým a argumentačně ničím nepodloženým.

¹²⁹ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015, [cit. 22. 11. 2017], dostupné z http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2016/12/Rath_VS_171016.pdf

Nejvyšší soud rozhodl dne 7. 6. 2017, že Vrchní soud v Praze **porušil rozhodnutím zákon ve prospěch obžalovaného**. Kromě jiného Nejvyšší soud konstatoval, že příkazy byly vydány v mezích zákona a v souladu s § 88. Jsou tedy zákonné a lze je použít v dalším řízení. **Ohledně doktríny plodů z otráveného stromu Nejvyšší soud uvádí, že k aplikovatelnosti doktríny plodů z otráveného stromu v českém trestněprávním prostředí existuje poměrně obsáhlá judikatura Ústavního i Nejvyššího soudu. Především Ústavní soud ve svých rozhodnutích v návaznosti na předchozí judikaturu potvrdil zdrženlivý přístup k doktríně plodů z otráveného stromu, přičemž vysvětlil, že kontinentální trestní řízení vychází z formálně-materiální povahy důkazu a zpravidla jen takové vady úkonu, které porušují právo na spravedlivý proces garantované čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 Úmluvy, vedou k neúčinnosti či nepřipustnosti důkazu. Česká trestněprávní teorie ani praxe doposud nepřevzala angloamerickou doktrínu plodů z otráveného stromu. K hodnocení zákonnosti důkazů je nutné přistupovat vždy diferencovaně s ohledem na konkrétní povahu a závažnost vady nastalé v procesu dokazování a nečinit paušální závěry, že celý důkaz získaný nebo odvozený z procesně nepřipustně provedeného úkonu je „otrávený“.** **Odvolací soud tak ve svém usnesení, a to v rozporu s dosavadní českou trestní teorií a praxí, učinil závěr o tom, že na posouzení použitelnosti důkazů získaných na základě (dle jeho názoru) nezákonných úkonů je nutné použít doktrínu plodů z otráveného stromu, přičemž svůj názor opřel o jediný odborný článek. Tento soudem aplikovaný odborný názor je na posuzovaný případ nepřiléhavý, jelikož se zabýval „otráveností“ důkazů získaných na základě vynuceného doznání.** Nejvyšší soud závěrem konstatoval, že **všechny příkazy k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydané dle § 88 trestního řádu i žádosti o povolení ke sledování osob a věcí, a na jejich základě vydaná povolení ke sledování osob a věcí dle § 158d odst. 3 trestního řádu, byly vydány v souladu se zákonem.** Příkazy vydané okresním soudem naplňovaly veškeré náležitosti stanovené v § 88 odst. 1, 2 trestního řádu s výjimkou explicitního odůvodnění doby trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, avšak tento formální nedostatek nezakládá jejich nezákonnost. Na tyto prvotní úkony trestního řízení, natož na operativní šetření policejního orgánu, které většinou probíhá v terénu, přitom nelze mít přespříliš formalizované nároky, když podstatné je, že příslušné výstupy zachytí policejní orgán alespoň v podobě úředního záznamu, jak tomu bylo i v této posuzované věci. Dále také uvedl, že by

bylo v rozporu s rychlostí trestního řízení, aby bylo po soudci požadováno přeformulování návrhu státního zástupce, či aby bylo soudci zakázáno převzetí některých formulací, pokud jsou správné a soudce se s nimi ztotožní, a proto skutečnost, že návrh na nařízení odposlechu a příkaz k odposlechu jsou zcela totožné, není důvodem nezákonnosti nařízeného odposlechu.¹³⁰

Vzhledem k tomu, že se jedná o jedno z nejnovějších rozhodnutí týkajících se použití doktríny ovoce z otráveného stromu, je pravděpodobné, že se nadále teorie i praxe českého trestního procesu s touto doktrínou neztotožní, a při hodnocení důkazů bude nadále využívat teorii konfliktu zájmu a hodnot či v případě střetu dvou základních lidských práv test proporcionality.

¹³⁰ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017 – III., [cit. 22. 11. 2017], dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/99C319AA8A0E5840C12581A2002570EE?openDocument&Highlight=0,

7 Vlastní pohled autorky

Každý člověk má (v právním státě) celý katalog lidských práv, která jsou nezadatelná, nezcizitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. V našem státě tato práva garantuje především Listina základních práv a svobod, Evropská úmluva o ochraně lidských práv a další, především mezinárodní smlouvy či úmluvy, charty, pakty apod. V průběhu let se nezřídka tato práva rozšiřovala a člověku, resp. občanu se přiznávala práva další a další. Na jedné straně můžeme toto považovat za velký úspěch, na straně druhé, při hlubším pohledu, můžeme v posledních letech pouze konstatovat, že „všichni mají práva, ale nikdo nemá povinnosti“. Můžeme polemizovat, zda je to příznivý vývoj či nikoliv, já osobně se přikláním k tomu druhému.

Přesto, že dodržování těchto práv je prioritou každého vyspělého, demokratického státu a spíše dochází k rozšiřování katalogu práv, stává se, že naopak některá práva jsou prolomena. Příkladem můžeme uvést např. prolomení domovní svobody kvůli zabavení zbraně či kvůli kontrole, čím majitel topí, nebo navrhované prolomení mlčenlivosti advokátů, daňových poradců a notářů v souvislosti s novelou daňového řádu, omlouvané vyšším postihem daňových úniků (zákonodárce zde transponuje směrnici Rady EU o správní spolupráci v oblasti daní do daňového řádu). V případě přijetí této novely by však bylo na místě mluvit o porušení práva na spravedlivý proces, neboť by se jednalo o velmi výrazný zásah do ústavně zaručených lidských práv. Naštěstí právě dnes (21. 3. 2018) sněmovna tuto předkládanou novelu odmítla.

Když však začínáme omezovat jedno zákonné omezení, resp. další a další, kde se zastavíme? Zůstane nakonec ještě právní systém demokratickým?

Velmi problematickým, zvláště v posledních letech v souvislosti se zvýšeným rizikem terorismu, se jeví požadavek absolutní nepřípustnosti důkazu získaného mučením. Tvrdíme (zákon, Úmluva, judikatura), že požadavek nepřípustnosti důkazu získaného mučením či nelidským nebo ponižujícím způsobem je nepřekročitelný. Opravdu je tomu tak? Nepoloží si nikdo z nás otázku, zda by tento požadavek neměl být oslaben? Já osobně se přiznám, že ano, a to především v posledních letech, kdy je riziko teroristického útoku velmi velké. Můžeme tak polemizovat o této otázce např. právě v případě ukryté bomby, kdy riziko jejího výbuchu je velmi vysoké a pachatel je schopen ještě zabránit následku.

Pokud fyzické donucení nebude použito a bomba opravdu vybuchne a zabije byť jen jednoho člověka (nedej bože několik či několik desítek), jak se podíváme do očí pozůstalým? Jak omluvíme to, že jsme oběti nechali zemřít jen kvůli tomu, že pachatel takového trestného činu má svá práva? Pokud bychom však toto ustanovení prolomili, nebudeme si naopak pokládat otázku, jak toto oslabení limitovat, kde jsou meze takového fyzického donucení, kdo bude takovému donucení „kontrolovat“ či zda převáží úspěchy dosažené použitím mučení ty, kdy se naopak podařilo zákazem mučení utrpení zabránit? Na tyto otázky každý z nás odpoví – jsem si však jista, že každý úplně jinak. Můžeme si stokrát říkat, že není možné toto pravidlo prolomit, že důkazy, které lze získat pouze s pomocí mučení, nejsou v právním státě legální a absolutně nelze tyto limity zákonitosti překročit - pokud proti nám budou stát oběti či pozůstalí po obětech např. teroristického útoku, jemuž bylo možno zabránit použitím či hrozbou fyzického násilí, tak výše uvedené nikdy nemůžeme obhájit. Toto téma je tak kontroverzní a problematické, že jednoznačná odpověď prostě neexistuje.

Hlavním účelem a funkcí trestního práva je ochrana nejdůležitějších právních statků (tj. zájem společnosti, ústavní zřízení ČR, práva a oprávněné zájmy fyzických a právnických osob) před trestnými činy. V posledních letech se však můžeme setkat s tendencemi, kdy ochrana práv obviněného je stavěna jako prvořadá. Především u zvlášť závažné trestné činnosti, jako je terorismus, vražda, zločinné spolčení apod. se mi tyto tendence nezdaří správné. Tímto prohlubováním práv obviněného dochází pouze k tomu, že zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností je těžší a těžší, často však i k tomu, že k potrestání pachatele vůbec nedojde nebo je potrestán pouze symbolickým trestem. Důvěra veřejnosti v právo a spravedlnost je tak zcela jistě oslabována a občané se k otázce spravedlivého potrestání staví skepticky už předtím, než rozhodne soud. Pokud se stane, že soud daného pachatele opravdu nepotrestá adekvátně ke spáchanému trestnému činu, jen tím názor veřejnosti utvrdí a tak dochází k většímu odcizení občanů od politiky a státu. Kde jsou zde práva poškozených? Neměla by práva „slušných“, tedy bezúhonných občanů, případně poškozených požívat větší ochrany, než práva pachatelů zvlášť závažných zločinů?

Domnívám se, že by tomu tak mělo být, a to i vzhledem k vývoji společnosti. Již na začátku této kapitoly jsem napsala, že dnes mají všichni práva, ale nikdo nemá povinnosti. Především výchova mladých lidí, různá hnutí,

politikaření určitých neziskových organizací a podobné aktivity a jejich vliv na stav a morálku společnosti by vydaly na několik diplomových prací.

Pokud se však vrátím k tématu této diplomové práce, musím jednoznačně konstatovat, že se zcela jasně přikláním na stranu těch, kteří doktrínu plodů z otráveného stromu v českém trestním řízení odmítají. Myslím si, že posuzování přípustnosti důkazů dle teorie konfliktu zájmů a hodnot, resp. v testu proporcionality prováděném poměrování zásahu do práva či svobody obviněného a veřejného zájmu na potrestání pachatele trestného činu je dostačující. Pokud je výše uvedené prováděno dle zákonem stanovených kritérií, nemám pochyb o tom, že je toto hodnocení přípustnosti důkazů v souladu se zásadou práva na spravedlivý proces. Teorii plodů z otráveného stromu vnímám jako další prohloubení práv obviněného, i když její zastánci jsou pravděpodobně vedeni snahou o co nejzákonněji a nejspravedlněji vedené trestní řízení. Domnívám se také, že na tuto doktrínu bude jinak pohlížet advokát, jinak státní zástupce a jinak soudce, a to už z povahy jejich povolání.

Sama doktrína plodů z otráveného stromu prošla v USA velkým vývojem a došlo u ní k přijetí řady výjimek (nevyjímaje snahy o její zrušení). Jak několikrát konstatoval Ústavní soud, český proces doktrínu plodů z otráveného stromu nepřevzal, neuplatňuje se zde a existence nezákonného důkazu nevede automaticky k nepoužitelnosti důkazů ostatních. S tímto tvrzením se plně ztotožňuji. Zároveň se domnívám, že při posuzování přípustnosti důkazů by bylo vhodné při dokazování v trestním řízení u zvláště závažných zločinů postavit zájem společnosti na vyšetření těchto zločinů a dopadení, resp. spravedlivého potrestání pachatele nad práva obviněného (pachatele) tohoto trestného činu. V takovém případě by však bylo nutné takové „pravidlo“ či „zásadu“ upravit v trestním řádu konkrétní formulací, tak, aby nedocházelo k jejímu zneužití.

Závěr

V této diplomové práci jsem se pokusila přiblížit nejen základní pojmy a základní zásady dokazování, jakožto jednoho z nejdůležitějších stadií trestního řízení, ale především účinnost, resp. neúčinnost důkazů a případně také možnost připuštění důkazu získaného na základě jiného důkazu, který byl získán nezákonným způsobem. S tím se pojí i teorie ovoce z otráveného stromu, která je sice využívána především ve Spojených státech amerických, přesto se v českém trestním řízení můžeme setkat s odkazy na její využití. Bohužel, knižní publikace se až na výjimky (především autora A. Netta) této teorii podrobněji nevěnují a i odborných článků na téma doktríny ovoce z otráveného stromu je spíše méně.

Vzhledem k obšírnosti tématu jsem se nemohla věnovat důkladnému zkoumání přípustnosti jednotlivých důkazních prostředků, snažila jsem se ty nejvíce využívané (výslech obviněného, rekonice, odposlech a záznam telekomunikačního prostředku) přiblížit alespoň z hlediska toho, jaké vady mohou způsobit jejich nepoužitelnost v trestním řízení, resp. řízení před soudem.

Cíle této práce, kterým bylo najít odpověď na otázku, zda je možné v českém trestním řízení použít důkazy, které byly získány na základě jiného důkazu, který byl získán nezákonným způsobem, či je možné použít doktrínu ovoce z otráveného stromu, byl naplněn. Přiblížila jsem nejen samu doktrínu ovoce z otráveného stromu, která je využívána především v USA, ale i postup, dle kterého je hodnocení přípustnosti důkazů prováděno v českém trestním řízení.

Trestní řád upravuje otázku přípustnosti důkazů nedostatečně, neboť obsahuje pouze jedno ustanovení, týkající se absolutní nepřípustnosti důkazů, a to v § 89 odst. 3, který stanoví absolutní nepřípustnost pouze u důkazu získaného nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení s výjimkou použití tohoto důkazu proti osobě, která tohoto donucení nebo hrozby donucení použila. Vždy je tedy třeba tedy hodnotit získaný důkaz z hlediska závažnosti, zákonnosti a pravdivosti a při řešení kolize dvou nebo více práv pak použít test proporcionality, tedy posouzení, zda daný zásah může dosáhnout cíle, zda tohoto cíle nelze dosáhnout i jinak a v neposlední řadě se poměřuje újma na právech a veřejný zájem na takovémto zásahu. Teprve poté může být rozhodnuto o tom, že důkaz je přípustný či naopak nepřípustný. Při takovém hodnocení důkazu v řízení před

soudem je důležité i to, zda je důkaz potvrzující určitou skutečnost důkazem jediným, nebo tuto skutečnost prokazují i důkazy další, takové, které byly získány zákonně. V tomto případě je pak třeba, aby s nezákonným důkazem tyto důkazy další tvořily uzavřený a logický kruh důkazů, které podporují tvrzení o vině obviněného.

Dle judikatury Nejvyššího soudu a především Ústavního soudu není doktrína ovoce z otráveného stromu v českém procesu přípustná. Přestože v minulých letech bylo několik málo rozhodnutí, které na nepřípustnost důkazů získaných na základě nezákonného důkazu, a tím i na použití teorie plodů z otráveného stromu, poukazovaly, vývoj v rozhodovací praxi těchto soudů v posledních letech směřuje k tomu, že doktrína u nás přípustná není, resp. český proces tuto doktrínu nepřevzal.

V roce 2014 byla zahájena práce na novém trestním řádu pracovní komisí pod vedením Ministerstva spravedlnosti, v čele s prof. Šámalem. Ta vypracovala Východiska a principy nového trestního řádu. Kromě navrhovaných změn, jako je posílení důležitosti řízení před soudem oproti přípravnému řízení nebo posílení postavení státního zástupce jak v řízení přípravném, kde bude jeho „pánem“, tak v řízení před soudem, kde zastupuje veřejnou žalobu, jsou chystány změny i v části týkající se základních zásad či v části týkající se dokazování. Předmět a rozsah dokazování bude převzat z dosavadní úpravy, dále bude ale vymezeno, co může sloužit jako důkaz v trestním řízení a budou upraveny pojmy, které se týkají pramenu důkazu, důkazních prostředků a důkazu. Kromě toho budou stanoveny vylučovací normy, čímž zákon vymezí kritéria posouzení absolutní a relativní neúčinnosti důkazů a jejich nepřípustnosti. Rozdělí tak tyto důkazy na

- a) důkaz získaný při hrubém (podstatném) porušení zákona, které nelze v dalším řízení odstranit – tj. absolutní neúčinnost důkazu na základě jeho nezákonnosti (např. důkaz získaný nezákonným donucením)
- b) důkaz získaný při hrubém (podstatném) porušení zákona, které je možné v dalším řízení odstranit – tj. relativní neúčinnost důkazu na základě jeho nezákonnosti
- c) důkaz nepřípustný, kterým je důkaz získaný z nepřípustného pramene důkazu nebo z nepřípustného důkazního prostředku

Dále budou podrobně upraveny jednotlivé důkazní prostředky, zejména z hlediska způsobu jejich provádění či záruky jejich zákonnosti a použitelnosti v dalším řízení. Kromě toho bude dokazování v řízení před soudem založeno na principu kontradiktornosti při široké účasti stran v dokazování.¹³¹

Pokud bude trestní řád představen, resp. přijat v této podobě, lze říci, že alespoň částečně dojde k posunu v otázce konkrétního vymezení absolutní a relativní neúčinnosti důkazů či jejich nepřipustnosti, i když stále není jasné, zda vady způsobující tuto absolutní či relativní neúčinnost budou vymezeny pouze demonstrativně, či zda bude jejich výčet taxativní. Také je třeba zohlednit vývoj techniky, který v oblasti elektronických dat probíhá mílovými kroky, a pamatovat v trestním řádu i na takovouto skutečnost.

V souvislosti s v úvodu položenou otázkou, zda je možné v českém trestním řízení použít důkazy, které byly získány na základě jiného důkazu, který byl získán nezákonným způsobem, můžeme tedy konstatovat, že tyto důkazy jsou víceméně přípustné, avšak o takové přípustnosti rozhoduje vždy v každém konkrétním případě soud a nelze je za přípustné či nepřipustné označit automaticky, neboť v českém trestním řádu chybí konkrétní ustanovení, dle kterého by bylo možno postupovat. Je nutné vždy posoudit závažnost spáchaného trestného činu a závažnost zásahu do osobnostních práv obviněného, což soudy při dokazování zpravidla činí.

¹³¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*. Justice.cz. [21. 3. 2018]. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

Resumé

The main topic of this thesis was the doctrine of the fruit of the poisonous tree, which is used in the USA and its possible application in Czech criminal proceedings. Besides that I also tried to explain the basic terms and principles concerning presentation of evidence, to define absolutely and relatively invalid evidence, the theory of conflict of interests and values, which is used for evaluating evidence in terms of relevance, legality and veracity, and last but not least also in terms of the proportionality test used in the case of conflict between two basic human rights. In the end I tried to describe different resolutions concerning the theory of fruit of the poisonous tree, both those which exclude such evidence and those which declare that such evidence may be used.

Czech courts, especially the Constitutional Court and the Supreme Court, declare in their resolutions that the doctrine of the fruit of the poisonous tree was not adopted in Czech criminal proceedings and the existence of unlawful evidence does not lead to the unusability of other evidence.

The Code of Criminal Procedure does not provide for the admissibility of evidence sufficiently as it only contains a provision stating that evidence obtained by unlawful coercion or by threat of coercion is absolutely inadmissible except when used as evidence against the person that used coercion or threatened with coercion. The new Code of Criminal Procedure, which is currently being prepared and which should also include modifications concerning presentation of evidence, brings hope of improvement.

Regarding the question which I asked at the beginning of the thesis, that is, whether evidence obtained on the basis of other evidence which was obtained in an unlawful way may be used in Czech criminal proceeding, we can state that such evidence is essentially admissible but it is up to the court to decide about such admissibility and it cannot be designated as admissible or inadmissible automatically. It is always necessary to assess the gravity of the crime committed and the gravity of interference with the moral rights of the defendant, which is usually done by the courts in connection with the presentation of evidence.

Informační zdroje

Knižní publikace

- 1) BERGER, V. *Judikatura Evropského soudu pro lidská práva*. Praha: IFEC, 2000. 1. čs. vyd. ISBN 80-86412-23-7.
- 2) FRYŠTÁK, M. a kol.: *Trestní právo v aplikační praxi. Multimediální učební text*. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 1. vyd. ISBN 80-210-4055-6.
- 3) CHMELÍK, J. a kol.: *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. ISBN 978-80-7380-488-6.
- 4) JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo procení*. Praha: Linde Praha, 2007. 5. vyd. 749 s. ISBN 978-80-7201-630-3.
- 5) MUSIL, J., KRATOCHVÍL, V., ŠÁMAL, P.: *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. Praha: C. H. Beck, 2007. 3. vyd. 1162 s. ISBN 978-80-7179-572-8.
- 6) NEJEDLÝ, J. *Zákonnost důkazů v trestním řízení ve světle Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. ISBN 978-80-87146-71-2.
- 7) NETT, A. *K problematice neúčinných důkazů v trestním řízení*. Brno: Vydavatelství MU, 1995. S 57. ISBN 80-210-1163-7.
- 8) NETT, A. *Plody z otráveného stromu*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1524-1.
- 9) ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád: Komentář*. 1. díl. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2005. 1432 s. ISBN 80-7179-405-8.
- 10) ŠÁMAL, P. a kol.: *Trestní řád: komentář*. Praha: C. H. Beck, 2013. 7. vyd. 3 sv. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
- 11) ŠÁMAL, P.: *Základní zásady trestního řízení v demokratickém systému*. Praha: Codex Bohemia, 1999. 404 s. ISBN 80-85963-89-2.

Odborné články

- 1) BOUDA, Z.: *Komplexní pohled na zásadu nemo tenetur*. *Trestní právo*, č. 2, 2011. ISSN 1211-2860.

- 2) ČERVÍNEK, Z. *K aplikaci testu proporcionality na socio-ekonomická práva*. Právní prostor, 2017. ISSN 2336-4114.[13. 11. 2017]. [online]. Dostupné z <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/k-aplikaci-testu-proporcionality-na-socio-ekonomicka-prava/params/diskuze/login>
- 3) HERCZEG, J.: *Mediální odsouzení a presumpce nevinny*. Trestněprávní revue, 2016, 15. ročník, č. 10. ISSN 1213 – 5313.
- 4) HERCZEG, J. *Plody z otráveného stromu a ústavněprávní limity získávání informací v trestním řízení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 3. ISSN 1213-5313.
- 5) HERCZEG, J.: *Systém řízení provokace v boji proti korupci a principy právního státu*. Bulletin advokacie, 2011, č. 4. ISSN 1210 – 6348.
- 6) HERCZEG, J.: *Zásada „nemo tenetur“ a práva obviněného v trestním řízení*. Bulletin advokacie, 2010, č. 1-2. ISSN 1210 – 6348.
- 7) FRYŠTÁK, M.: *Některé aspekty rekognice v praxi přípravného řízení a povinnost účasti obviněného jako poznávané osoby na ní*. Kriminalistika, č. 4, 2004. ISSN 1210-2150.
- 8) FRYŠTÁK, M., JÍLOVEC, M.: *Zákonnost důkazů v trestním řízení a její posuzování aplikační praxí*. Časopis pro právní vědu a praxi, č. 1, ročník 22, s. 46 – 47. Brno: Masarykova univerzita, 2014. ISSN 1210-9126.
- 9) KOCINA, J.: *Záznamy telefonických hovorů pořizené třetími osobami jako důkaz*. Bulletin advokacie, 2009, č. 3. ISSN 1210 – 6348
- 10) NEJEDLÝ, J.: *Proč je třeba odmítnout zavedení institutu agenta provokatéra do českého právního řádu*. Trestněprávní revue, 2010, ročník 9., č. 6. ISSN 1213 – 5313.
- 11) PROTIVINSKÝ, M.: *Pro jaký výklad rekognice se máme angažovat?*. Kriminalistika, č. 4, 2006. ISSN 1210-2150.
- 12) REPÍK, B. *K přípustnosti důkazu získaného nelidským a ponižujícím zacházením a k právu neobviňovat sebe samého*. Bulletin advokacie, č. 2, 2007. ISSN 1210-6348.
- 13) REPÍK, B. *Procesní důsledky porušení předpisů o dokazování v trestním řízení*. Bulletin advokacie, červenec – srpen, 1982. ISSN 1210-6348.
- 14) SOTOLÁŘ, A., PÚRY, F., WORATSCHOVÁ, V.: *Posuzování policejní provokace*. Trestněprávní revue, 2002, ročník 1., č. 11. ISSN 1213 – 5313.

- 15) ŠÁMAL, P. *Provádění dokazování v hlavním líčení a úprava absolutní a relativní neúčinnosti důkazů ve věcném záměru trestního řádu.* Trestněprávní revue, č. 12, 2008. ISSN 1213-5313.
- 16) VUČKA, J. *Test proporcionality při zajišťování důkazů.* Trestněprávní revue, č. 9, 2010. ISSN 1213-5313.

Právní předpisy

- 1) ČESKO. Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.
- 2) ČESKO. Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- 3) ČESKO. Zákon č. 141/1961 Sb. o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 4) Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209>
- 5) SLOVENSKO. Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok. [18.02.2018]. Dostupné z <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2005-301#cast1>

Judikatura

- 1) Rozhodnutí pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 4/94 ze dne 12. 10. 1994, zveřejněno pod N 46/2 SbNU 57. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=27131&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 2) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 597/99 ze dne 22. 6. 2000, zveřejněno pod N 97/18 SbNU 345. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=34418&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 3) Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 291/2000 ze dne 11. 6. 2002, zveřejněno N 69/26 SbNU 207. [cit. 21. 10. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=36015&pos=1&cnt=1&typ=result>

- 4) Nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 757/2000 ze dne 27. 3. 2003, zveřejněného pod N 43/29 SbNU 401. [cit. 24. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37890&pos=22&cnt=22&typ=result>
- 5) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 623/2000 ze dne 27. 5. 2003, zveřejněného pod N 69/30 SbNU 163. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=37074&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 6) Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 710/01 ze dne 25. 6. 2003, zveřejněno pod N 100/30 SbNU 437. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=39321&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 7) Nález pléna Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 15/04 ze dne 30. 11. 2004, zveřejněného pod N 180/35 SbNU 391. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=95&pos=21&cnt=22&typ=result>
- 8) Nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 703/06 ze dne 21. 4. 2009, zveřejněno pod N92/53 SbNU 181. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=62211&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 9) Nález Ústavní soudu sp. zn. I. ÚS 455/05 ze dne 24. 11. 2005, publikováno pod N 210/39 SbNU 239. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=48866&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 10) Nález Ústavního soudu ČR, sp. zn. III. ÚS 528/06 ze dne 11. 10. 2007, uveřejněného pod N 159/47 SbNU. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=56590&pos=1&cnt=4&typ=result>
- 11) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1835/07 ze dne 18. 11. 2008, zveřejněno pod N 196/51 SbNU 375. [cit. 15. 11. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=60800&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 12) Nález Ústavního soudu III. ÚS 2042/08 ze dne 26. 11. 2009, publikováno pod 247/2009 SbNU. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <https://www.beck->

online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptembqhfptenbx152xg3q

- 13) Stanovisko Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS – st. 31/10 ze dne 14. 10. 2010, zveřejněného pod ST 31/159 SbNU 607. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68374&pos=19&cnt=22&typ=result>
- 14) Nález Ústavního soudu ČR vedeném pod sp. zn. II. ÚS 2369/08 ze dne 9. 12. 2010, zveřejněn pod N 244/59 SbNU 489. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=68534&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 15) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 864/2011 ze dne 16. 6. 2011, zveřejněno pod N 116/61 SbNU. [cit. 13. 11. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=70569&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 16) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 2260/10 ze dne 8. 3. 2012. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=73459&pos=1&cnt=2&typ=result>
- 17) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 587/14 ze dne 7. 5. 2014, zveřejněného pod N 85/73 SbNU 445. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84066&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 18) Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 761/14 ze dne 21. 5. 2014, zveřejněného pod N 103/73 SbNU 659. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84155&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 19) Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 3766/12 ze dne 15. 7. 2014. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=84825&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 20) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 1677/13 ze dne 23. 10. 2014, zveřejněného pod N195/75 SbNU 197. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=86155&pos=12&cnt=27&typ=result>

- 21) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2852/14 ze dne 23. 2. 2015, zveřejněno pod č. N 43/76 SbNU 591. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=87386&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 22) Nález Ústavního soudu I. ÚS 520/16 ze dne 22. 6. 2016, publikováno pod N 119/81 SbNU 853. [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=93286&pos=1&cnt=1&typ=result>
- 23) Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 3709/16 ze dne 20. 6. 2017. [cit. 15. 2. 2018]. Dostupné z https://www.usoud.cz/fileadmin/user_upload/Tiskova_mluvci/Publikovane_nalezky/2017/I_US_3709_16_an.pdf
- 24) Rozsudek Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 1. 1968, sp. zn. 2 Tz 22/67; publikováno R 22/1968 tr. Sběrka soudních rozhodnutí a stanovisek [cit. 11. 10. 2017]. Dostupné z <https://www.beck-online.cz/bo/document-view.seam?documentId=njptcojwhbpxexzsgjpxi4q#>
- 25) Rozsudek Nejvyššího soudu 21 Cdo 1689/99 ze dne 30. 5. 2000. [cit. 21. 10. 2017]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/61466DB81925124CC1257A4E0064FD38?openDocument&Highlight=0,
- 26) Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 4 Tz 100/2006 ze dne 15. 8. 2006. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/40D8A3E66E77B9ADC1257A4E00650FB1?openDocument&Highlight=0,null,výpočed,svědka,opatřená,vyšetřovatelem
- 27) Rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 84/2013 ze dne 22. 3. 2013. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/77306CA97C06D44AC1257B89003B77F1?openDocument&Highlight=0
- 28) Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 15 Tdo 885/2013 ze dne 13. 8. 2013. [cit. 20. 3. 2018]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/FBE2DE58E55DB3F8C1257D4E004AEE52?openDocument&Highlight=0
- 29) Stanovisko Nejvyššího soudu sp. zn. Tpjn 301/2014 ze dne 25. 9. 2014. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z

[http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/\\$\\$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTpjn%20AND%20%5Bspzn3%5D%3D301%20AND%20%5Bspzn4%5D%3D2014&SearchMax=1000&Start=1&Count=15&pohled=1](http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/$$WebSearch1?SearchView&Query=%5Bspzn2%5D%3DTpjn%20AND%20%5Bspzn3%5D%3D301%20AND%20%5Bspzn4%5D%3D2014&SearchMax=1000&Start=1&Count=15&pohled=1)

- 30) Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1621/2014 ze dne 18. 2. 2015. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/71D6C0819FFE2CD6C1257E4A003B93E7?openDocument&Highlight=0,
- 31) Usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 6 Tdo 675/2016 ze dne 16. 6. 2016. [cit. 12. 3. 2018]. Dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/88667B896927F2D3C125803A0046294D?openDocument&Highlight=0,null,z,otraveného,stromu
- 32) Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26. 6. 2017, sp. zn. 6 Tz 3/2017 – III., [cit. 22. 11. 2017], dostupné z http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/99C319AA8A0E5840C12581A2002570EE?openDocument&Highlight=0
- 33) Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 17. října 2016, sp. zn. 6 To 106/2015, [cit. 22. 11. 2017], dostupné z http://www.ceska-justice.cz/wp-content/uploads/2016/12/Rath_VS_171016.pdf

Internetové zdroje

- 1) JUSTICE. cz. Ministerstvo spravedlnosti ČR. *Rekodifikace trestního práva procesního*. [cit. 21. 3. 2018]. Dostupné z <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>
- 2) <http://nalus.usoud.cz> pro vyhledávání rozhodnutí Ústavního soudu ČR
- 3) <http://nsoud.cz> pro vyhledávání rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR